

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE

Prednacrt

**ZAKON
O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU**

Sarajevo, novembar 2015. godine

ZAKON O PENZIJSKOM I INVALIDSKOM OSIGURANJU

DIO PRVI-OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuje se obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu međugeneracijske solidarnosti (u daljnjem tekstu: obavezno osiguranje) i dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje za lica koja nisu obavezno osigurana po ovom zakonu (u daljnjem tekstu: dobrovoljno osiguranje), kao i prava i obaveze na osnovu tih osiguranja.

Član 2.

Pojedini pojmovi u smislu ovog zakona imaju sljedeće značenje:

- a) Penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti je sistem penzijskog i invalidskog osiguranja u kojem se osiguranicima na načelima uzajamnosti i solidarnosti osiguravaju prava za slučaj nastanka rizika starosti, invalidnosti i fizičke onesposobljenosti, a članovima njihovih porodica prava za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika prava,
- b) Osiguranik je fizičko lice koje je na osnovu radne aktivnosti (radni odnos, obavljanje djelatnosti, dobrovoljno osiguranje i dr.) obavezno osigurano na penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu generacijske solidarnosti,
- c) Osigurano lice je fizičko lice osigurano na penzijsko i invalidsko osiguranje generacijske solidarnosti u određenim okolnostima za rizik smrti i invalidnosti prouzrokovane povredom na radu ili profesionalnom bolesti,
- d) Penzijski staž je grupni naziv perioda provedenih u obaveznom osiguranju (staž osiguranja) i perioda provedenih van osiguranja koji se pod određenim uvjetima priznaju u penzijski staž (poseban staž),
- e) Staž osiguranja s uvećanim trajanjem je period proveden u obaveznom penzijskom i invalidskom osiguranju koje se računa sa uvećanim trajanjem. Posebnim propisima su određena radna mjesta i zanimanja na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem,
- f) Penzija (starosna, invalidska i porodična) je novčano primanje iz penzijskog i invalidskog osiguranja,
- g) Najniža penzija je najniže novčano primanje iz penzijskog i invalidskog osiguranja koje se određuje u skladu sa odredbama ovog zakona,
- h) Korisnik penzije je osiguranik, odnosno lice kojem je priznato pravo na penziju,

- i) Naknada zbog fizičke onesposobljenosti je novčano primanje iz penzijskog osiguranja zbog fizičke onesposobljenosti nastale kao posljedica povrede na radu ili profesionalne bolesti,
- j) Matična evidencija je skup podataka o osiguranicima i korisnicima penzija i naknada koji se obavezno vode kod nositelja osiguranja,

Član 3.

Osiguranicima se na načelima uzajamnosti i solidarnosti obavezno osiguravaju prava za slučaj starosti ili invalidnosti, a članovima njihovih porodica pravo za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika penzije.

Član 4.

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su:
 - a) pravo na starosnu penziju,
 - b) pravo na invalidsku penziju,
 - c) prava osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnošću,
 - d) pravo po osnovu fizičke onesposobljenosti,
 - e) pravo na porodičnu penziju.
- (2) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ostvaruju se i koriste pod uslovima propisanim ovim zakonom.
- (3) Obim prava zavisi od dužine penzijskog staža osiguranika i visine plata i osnovica osiguranja na koje je plaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje, izuzev u slučajevima propisanim ovim zakonom.

Član 5.

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja su neotuđiva, lična i materijalna prava, ne mogu se prenijeti na drugog niti se mogu naslijediti.
- (2) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja ne mogu zastarjeti, osim dospjelih, a neisplaćenih penzija i drugih novčanih davanja u slučajevima određenim ovim zakonom.
- (3) Dospjela novčana primanja na osnovu prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koja nisu isplaćena do smrti korisnika prava mogu se nasljeđivati.
- (4) Dospjela novčana primanja iza smrti korisnika prava koji nema nasljednika pripadaju Federalnom zavodu za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: nosilac osiguranja).
- (5) Novčana primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja mogu biti predmet izvršenja i obezbjeđenja, u skladu sa zakonom.

Član 6.

- (1) Korištenje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja mogu se ograničiti u slučajevima i pod uvjetima utvrđenim zakonom.

- (2) Stečena prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja mogu prestati u slučajevima utvrđenim zakonom.

Član 7.

- (1) Ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti provodi nosilac osiguranja.
- (2) Organizacija, organi upravljanja, rukovođenja, nadzor i druga pitanja značajna za rad nosioca osiguranja uređuju se posebnim zakonom iz oblasti organizacije penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija BiH).

Član 8.

- (1) U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja osigurava se dvostepenost rješavanja kod nosioca osiguranja, kao i sudska zaštita prava.
- (2) U postupku rješavanja o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja primjenjuju se odredbe Zakona o upravnom postupku, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

DIO DRUGI-OSIGURANICI

POGLAVLJE I. OSIGURANIK U OBAVEZONOM OSIGURANJU

Član 9.

Osiguranik je, u skladu sa ovim zakonom, lice osigurano na obavezno penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: osiguranik u obaveznom osiguranju) i lice osigurano na dobrovoljno penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: osiguranik u dobrovoljnom osiguranju).

Član 10.

- (1) Osiguranik u obaveznom osiguranju je:
- a) lice zaposleno na osnovu ugovora o radu ili drugog akta poslodavca (u daljnjem tekstu: osiguranik zaposlenik),
 - b) lice koje obavlja samostalnu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik samostalnih djelatnosti),
 - c) lice koje obavlja vjersku službu (u daljnjem tekstu: osiguranik vjerski službenik) i
 - d) lice koje obavlja poljoprivrednu djelatnost (u daljnjem tekstu: osiguranik poljoprivrednik).
- (2) Ako lice istovremeno ispunjava uslove za osiguranje po više osnova iz stava 1. ovog člana, osnov osiguranja određuje se na taj način što postojanje

osnova osiguranja po prethodnoj tački isključuje osnov osiguranja iz naredne tačke.

Član 11.

Osiguranik zaposlenik je:

- a) lice zaposleno u privrednom društvu, državnom organu, organu jedinice lokalne samouprave, javnoj ustanovi ili drugoj organizaciji na teritoriji Federacije BiH,
- b) lice zaposleno u državnim organima Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: BiH) i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Brčko Distrikt), sa prebivalištem na teritoriji Federacije BiH,
- c) lice zaposleno u Brčko Distriktu sa prebivalištem u Brčko Distriktu, ako je prijavljeno u Jedinostveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa Porezne uprave Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Jedinostveni sistem),
- d) lice zaposleno kod osiguranika iz člana 12. tačka a) ovog zakona ili kod nosioca poljoprivrednog gazdinstva,
- e) lice koje profesionalno obavlja javnu funkciju ako za obavljanje te funkcije ostvaruje plaću,
- f) zaposleno lice upućeno na rad u inostranstvo, pod uslovom da nije obavezno osigurano po propisima države u koju je upućeno na rad, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno,
- g) državljanin BiH koji je na teritoriji BiH zaposlen kod međunarodnih organizacija, diplomatskih ili konzularnih predstavništava, stranih pravnih ili fizičkih lica, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno,
- h) strani državljanin i lice bez državljanstva koji su na teritoriji BiH zaposleni kod stranih pravnih ili fizičkih lica, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, kao i kod međunarodnih organizacija, diplomatskih ili konzularnih predstavništava, ako je takvo osiguranje predviđeno međunarodnim ugovorom,
- i) lice koje u skladu sa zakonom obavlja privremene i povremene poslove u skladu sa propisima o radu.

Član 12.

Osiguranik samostalnih djelatnosti je:

- a) lice koje u skladu sa zakonom obavlja obrtničku djelatnost, odnosno obavlja privrednu djelatnost proizvodnjom, prometom i pružanjem usluga na tržištu, radi sticanja dobiti,
- b) lice koje u skladu sa posebnim propisima, samostalno u vidu zanimanja, obavlja profesionalnu djelatnost,
- c) član privrednog društva ili druge organizacije, koji za svoj rad prima ugovorenu naknadu (u daljnjem tekstu: ugovorena naknada),
- d) član organa upravljanja ili organa nadzora, koji za svoj rad prima ugovorenu naknadu,

- e) lice koje obavlja poslove na osnovu ugovora o djelu, autorskog ili drugog ugovora i za izvršen posao ostvaruje ugovorenu naknadu,
- f) lice izabrano ili imenovano na javnu funkciju ako za obavljanje te funkcije ostvaruje naknadu.

Član 13.

Osiguranik vjerski službenik je lice koje na osnovu rješenja nadležnog vjerskog organa ili vjerske zajednice obavlja sveštenu dužnost ili vjersku službu.

Član 14.

Osiguranik poljoprivrednik je lice koje obavlja poljoprivrednu proizvodnju i koje je upisano u Registar poljoprivrednih gazdinstava kao nosilac poljoprivrednog gazdinstva, koje ima opću zdravstvenu sposobnost i koje nije obavezno osigurano po drugom osnovu.

Član 15.

Osiguranikom u obaveznom osiguranju smatra se i lice za koje je po propisima iz oblasti nezaposlenosti uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje (u daljnjem tekstu: doprinos).

Član 16.

Status osiguranika u obaveznom osiguranju stiče se podnošenjem prijave u Jedinstveni sistem koju je podnio obaveznik uplate doprinosa, a prestaje podnošenjem odjave.

POGLAVLJE II. OSIGURANIK U OBAVEZKOM OSIGURANJU U ODREĐENIM OKOLNOSTIMA

Član 17.

Lice je obavezno osigurano za slučaj invalidnosti zbog povrede na radu i profesionalne bolesti, a članovi njegove porodice za slučaj smrti, dok se nalazi u sljedećim okolnostima:

- a) za vrijeme učešća u akciji spasavanja ili odbrane od elementarnih nepogoda (požar, poplava, zemljotres i druge nepogode prouzrokovane višom silom) na teritoriji Federacije BiH ili u akciji preduzetoj radi spasavanja života građana ili otklanjanja materijalne štete na imovini,
- b) za vrijeme pružanja pomoći državnim organima po njihovom zahtjevu,
- c) učenik ili student za vrijeme praktične nastave, odnosno za vrijeme stručne prakse kod poslodavca,

- d) za vrijeme obavljanja obaveznog rada prilikom izdržavanja kazne zatvora, maloljetničkog zatvora i za vrijeme izvršenja vaspitne mjere u vaspitnoj ustanovi, ustanovi za prevaspitavanje ili u posebnoj vaspitnoj ustanovi,
- e) za vrijeme prekvalifikacija ili dokvalifikacije, u skladu sa zakonom,
- f) za vrijeme rada kod poslodavca bez zasnivanja radnog odnosa (volonterski rad), u skladu sa zakonom,
- g) za vrijeme obavljanja privremenih i povremenih poslova preko omladinskih zadruga do navršениh 26 godina života ako se nalazi na redovnom školovanju,
- h) za vrijeme vršenja određenih javnih funkcija ili građanskih dužnosti po pozivu nadležnih organa i organa jedinice lokalne samouprave,
- i) lice sa teškoćama u razvoju za vrijeme stručnog osposobljavanja, nakon završenog osnovnog obrazovanja,
- j) za vrijeme učestvovanja na organiziranim sportskim takmičenjima.

Član 18.

Radi sticanja statusa osiguranika za lice iz člana 17. ovog zakona, obaveznik uplate doprinosa obavezan je da u Jedinostveni sistem dostavi prijavu lica koje se nalazi u tim okolnostima.

POGLAVLJE III. OSIGURANIK U DOBROVOLJNOM OSIGURANJU

Član 19.

Lice koje nije osiguranik u obaveznom osiguranju može se osigurati na dobrovoljno osiguranje pod uslovima, u obimu i na način predviđen ovim zakonom, ako ima prebivalište na teritoriji Federacije BiH ili teritoriji Brčko Distrikta, ima opću zdravstvenu sposobnost, ako je starije od 15 godina a najkasnije do navršene 65 godine, te ako je državljanin BiH.

Član 20.

Lice koje se nalazi na redovnom školovanju i lice koje je ostvarilo pravo na penziju ne može biti osiguranik u dobrovoljnom osiguranju.

Član 21.

- (1) Dobrovoljno osiguranje se obezbjeđuje počev od dana podnošenja zahtjeva za utvrđivanje statusa osiguranika u dobrovoljnom osiguranju.
- (2) Dobrovoljno osiguranje prestaje na zahtjev osiguranika.
- (3) Dobrovoljno osiguranje prestaje i u slučaju da osiguranik prestane da plaća doprinos za tri mjeseca uzastopno i to od prvog dana u mjesecu za koji nije uplaćen doprinos.

(4) Status osiguranika u dobrovoljnom osiguranju utvrđuje nosilac osiguranja rješenjem.

(5) Osnovicu za dobrovoljno osiguranje utvrđuje nosilac osiguranja svojom Odlukom, ukoliko drugim propisom nije drugačije riješeno.

DIO TREĆI-PENZIJSKI STAŽ POGLAVLJE I. STAŽ OSIGURANJA

Član 22.

Penzijski staž na osnovu kojeg se ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obuhvata staž osiguranja i poseban staž, kao i vrijeme koje se računa u penzijski staž po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Član 23.

Pod stažom osiguranja podrazumijeva se staž osiguranja sa efektivnim trajanjem i staž osiguranja sa uvećanim trajanjem.

Član 24.

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme koje je osiguranik, poslije 15. godine života, proveo u obaveznom ili dobrovoljnom osiguranju, za koje je uplaćen doprinos.

Član 25.

- (1) Osiguraniku u obaveznom osiguranju u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme provedeno na radu sa punim radnim vremenom, u skladu sa propisima o radu.
- (2) Kao vrijeme provedeno na radu sa punim radnim vremenom podrazumijeva se i vrijeme koje je osiguranik proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, ako je radno vrijeme, u skladu sa propisima o radu, izjednačeno sa punim radnim vremenom.

Član 26.

- (1) Vrijeme koje je osiguranik u obaveznom osiguranju proveo na radu sa nepunim radnim vremenom, u skladu sa propisima o radu, računa se u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem srazmjerno radnom vremenu provedenom na radu u odnosu na puno radno vrijeme.
- (2) Vrijeme provedeno na radu na sezonskim poslovima u skladu sa propisima o radu, sa radnim vremenom dužim od punog radnog vremena, računa se u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem tako što se preračunava na puno radno vrijeme.

Član 27.

- (1) Osiguraniku iz člana 12. tačka c), d) i e) ovog zakona staž osiguranja računa se prema ostvarenoj ugovorenoj naknadi za koju je uplaćen doprinos.
- (2) Osiguraniku iz stava 1. ovog člana staž osiguranja sa efektivnim trajanjem izražen u mjesecima utvrđuje se tako što se iznos ugovorene naknade sa porezima i doprinosima, tj. bruto iznos ugovorene naknade isplaćene u toku godine, podijeli sa prosječnom mjesečnom bruto platom u Federaciji BiH ostvarenom u prethodnoj godini, pod uvjetom da su porezi i doprinosi uplaćeni kao za lica iz člana 10. i 11. ovog zakona.

Član 28.

U staž osiguranja sa efektivnim trajanjem računa se vrijeme za koje je nezaposlenom licu u skladu sa propisima o zapošljavanju uplaćen doprinos.

Član 29.

Stož osiguranja sa efektivnim trajanjem ostvaren po svim osnovima utvrđenim ovim zakonom može iznositi najviše 12 mjeseci u jednoj kalendarskoj godini.

Član 30.

- (1) U staž osiguranja sa uvećanim trajanjem računa se vrijeme u kojem je osiguranik radio na naročito teškom, opasnom i po zdravlje štetnom radnom mjestu odnosno poslu, kao i na radnom mjestu odnosno poslu na kojem osiguranik poslije navršenja određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost i za koje je, pored doprinosa za staž osiguranja sa efektivnim trajanjem, plaćen doprinos srazmjerno stepenu uvećanja staža.
- (2) Stepenu uvećanja staža osiguranja iz stava 1. ovog člana zavisi od težine, opasnosti i štetnosti rada, odnosno od prirode posla, a može iznositi najviše 50%.

Član 31.

- (1) Kao radno mjesto, odnosno posao na kojem je rad naročito težak, opasan i štetan po zdravlje (radno mjesto sa naročito povećanim rizikom) može se utvrditi radno mjesto odnosno posao na kojem postoje sljedeći uslovi:
 - a) da u vezi s obavljanjem posla postoje štetni uticaji na zdravstveno stanje i radnu sposobnost osiguranika, i pored toga što su primijenjene sve opće i posebne mjere zaštite i zdravlja na radu utvrđene propisima, kao i druge preventivne mjere koje mogu uticati na otklanjanje i smanjivanje štetnih uticaja i

- b) da se posao obavlja u uslovima štetnih uticaja u neprekidnom toku procesa rada.
- (2) Kao radno mjesto, odnosno posao na kojem osiguranik poslije navršenih određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost, može se utvrditi radno mjesto odnosno posao u onim zanimanjima u kojima, zbog prirode i težine posla, fiziološke funkcije organizma opadaju u toj mjeri da onemogućavaju dalje uspješno obavljanje, te profesionalne djelatnosti.

Član 32.

- (1) Osiguraniku iz člana 30. ovog zakona staž osiguranja računa se sa uvećanim trajanjem samo za vrijeme koje je radio puno radno vrijeme, tj. koje je efektivno proveo na radu, ukoliko drugim propisom nije drugačije određeno.
- (2) Kao puno radno vrijeme računa se i nepuno radno vrijeme iz člana 25. stav 2. ovog zakona.
- (3) Kao vrijeme efektivno provedeno na radu smatra se i vrijeme koje je osiguranik proveo na godišnjem odmoru i plaćenom odsustvu, u skladu sa zakonom.

Član 33.

- (1) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i stepen uvećanja staža po tom osnovu, Odlukom utvrđuje nosilac osiguranja, na koju prethodnu saglasnost daje Federalno ministarstvo rada i socijalne politike (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).
- (2) Zahtjev za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem može da podnese poslodavac samoinicijativno ili po prijedlogu inspektora rada ili sindikata.
- (3) Podnosilac iz stava 2. ovog člana prijedlog Odluke za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, sačinjava na osnovu analize i mišljenja o ispunjenosti uslova za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem.
- (4) Analizu i mišljenje o ispunjenosti uslova za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem daje: stručna ovlaštena organizacija ili institucija u smislu propisa iz oblasti zaštite na radu, koja mora ispunjavati uslove u pogledu kadra i tehničke opremljenosti i nadležni mjerodavni inspekcijski ili drugi zakonom određeni organ koji vrši nadzor nad općim i posebnim mjerama zaštite na radu u skladu sa propisima o zaštiti na radu kao i drugim mjerama koje mogu uticati na otklanjanje i smanjenje štetnih uticaja.
- (5) Postupak utvrđivanja i postupak revizije radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, vrste rizika kod kojih se može uvećavati staž, neophodnu dokumentaciju za donošenje Odluke iz stava

1. ovog člana i uslove koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije iz stava 4. ovog člana, nosilac osiguranja uređuje Pravilnikom, na koji saglasnost daje Ministarstvo.

Član 34.

Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i stepen uvećanja staža po tom osnovu za određene kategorije osiguranika mogu se urediti i drugim kantonalnim, federalnim ili državnim zakonom.

Član 35.

- (1) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, kao i stepen uvećanja staža osiguranja podliježu reviziji.
- (2) Pod revizijom radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i revizijom stepena uvećanja staža osiguranja smatra se ponovna ocjena postojanja uslova iz člana 30. ovog zakona.
- (3) Revizija radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem i revizija stepena uvećanja staža vrši se na način i u postupku po kojima se vrši njihovo utvrđivanje.
- (4) Radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, kao i stepen uvećanja staža osiguranja podliježu reviziji najkasnije u roku od pet godina od dana utvrđivanja.
- (5) Ukoliko ovlašteni podnosilac zahtjeva iz člana 33. stav 2. ovog zakona ne pokrene postupak revizije u roku iz stava 4. ovog člana, računanje staža osiguranja sa uvećanim trajanjem prestaje istekom tog roka.

POGLAVLJE II. POSEBAN STAŽ

Član 36.

- (1) Licima koja su uzela učešće u pripremama za odbranu BiH, odnosno koja su uzela učešće u odbrani BiH kao pripadnici Armije Republike BiH, odnosno Hrvatskog vijeća obrane i organa unutrašnjih poslova, saglasno propisima koji su se na njih odnosili prije stupanja na snagu ovog zakona, u penzijski staž, kao poseban staž u dvostrukom trajanju, računa se vrijeme koje su proveli u pripremama za odbranu odnosno u odbrani BiH u periodu od 18. septembra 1991. godine do 23. decembra 1995. godine, u skladu sa propisima o kriterijima, načinu i postupku priznavanja i izdavanja uvjerenja na osnovu kojih se vrijeme iz stava 1. ovog člana priznaje u penzijski staž kao poseban staž.
- (2) U Budžetu Federacije BiH osiguravaju se sredstva za pokriće dijela visine penzije po osnovu priznatog staža iz stava 1. ovog člana i to za penzije ostvarene po zakonu.

Član 37.

Poseban staž iz člana 36. ovog zakona, ne čini staž osiguranja, bez obzira na to da li je unesen u matičnu evidenciju nosioca osiguranja.

Član 38.

Poseban staž iz člana 36. stav 1. uračunat će se u penzijski staž samo uz pismenu saglasnost lica na koga se taj staž odnosi.

DIO ČETVRTI-PRAVA IZ PENZIJSKOG I INVALIDSKOG OSIGURANJA POGLAVLJE I. STAROSNA PENZIJA

Član 39.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja u skladu sa ovim zakonom su:

- a) za slučaj starosti – starosna penzija,
- b) za slučaj invalidnosti – osiguranicima kod kojih je utvrđena I kategorija invalidnosti - gubitak radne sposobnosti osigurava se invalidska penzija, a osiguranicima kod koga je utvrđena II kategorija invalidnosti - promijenjena radna sposobnost osigurava se pravo da bude raspoređen na drugo odgovarajuće radno mjesto, odnosno pravo na odgovarajuće zaposlenje, prekvalifikaciju odnosno dokvalifikaciju, kao i pravo na odgovarajuće novčane naknade u vezi s korištenjem tih prava,
- c) za slučaj smrti osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije – porodična penzija i pravo na naknadu pogrebnih troškova,
- d) za slučaj fizičke onesposobljenosti – naknada za fizičku onesposobljenost.

Član 40.

Pravo na starosnu penziju ima osiguranik kada navrši 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja, odnosno najmanje 20 godina penzijskog staža ili kada navrši 40 godina staža osiguranja bez obzira na godine života.

Član 41.

Osiguraniku koji ima navršen staž osiguranja sa uvećanim trajanjem starosna granica za ostvarivanje prava na starosnu penziju iz člana 40. ovog zakona snižava se za ukupno uvećanje staža.

Član 42.

- (1) Uvećanje staža je razlika između ukupno utvrđenog staža osiguranja sa uvećanim trajanjem i staža osiguranja u efektivnom trajanju za isti period.

- (2) Starosna granica iz člana 41. ovog Zakona može se snižavati najviše do 55 godina života.

Član 43.

Visina starosne penzije određuje se tako što se lični bodovi osiguranika pomnože sa vrijednošću općeg boda na dan ostvarivanja prava.

Član 44.

- (1) Ukupni lični bodovi osiguranika utvrđuju se kao zbir ličnih bodova na osnovu staža osiguranja i ličnih bodova na osnovu posebnog staža iz stava 5. ovog člana.
- (2) Lični bodovi na osnovu staža osiguranja dobiju se množenjem ličnog koeficijenta osiguranika i njegovog staža osiguranja.
- (3) Za određivanje ličnih bodova osiguranika, penzijski staž može iznositi i više od 40 godina.
- (4) Radi određivanja ličnih bodova osiguranika, penzijski staž se iskazuje brojčano, a utvrđuje se tako da se svaka godina računa kao 1, svaki mjesec kao 0,083333, a svaki dan kao 0,002777.
- (5) Licima iz člana 36., prilikom izračuna penzije po ovom zakonu, godišnji lični koeficijent za svaku godinu posebnog staža iznosi 0.5 bodova, za priznatu punu godinu ostvarenog posebnog staža, za svaki mjesec sa 0,041666 boda, a za svaki dan sa 0,001388 boda.
- (6) Kao jedan mjesec, u skladu sa stavom 3. i 4. ovog člana, računa se 30 dana.

Član 45.

- (1) Lični koeficijent osiguranika utvrđuje se tako što se zbir godišnjih ličnih koeficijenata podijeli sa periodom za koji su obračunati.
- (2) Period za koji su obračunati godišnji lični koeficijenti utvrđuje se u skladu sa članom 44. stav 4. i 5. ovog zakona.

Član 46.

- (1) Godišnji lični koeficijent utvrđuje se tako što se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja osiguranika, počev od 1. januara 1970. godine do godine ostvarivanja prava, izuzimajući 1992., 1993., 1994. i 1995. godinu, za svaku kalendarsku godinu podijeli sa prosječnom godišnjom plaćom u SR BiH, odnosno Federaciji BiH za istu kalendarsku godinu.
- (2) Godišnji lični koeficijent u godini ostvarivanja prava utvrđuje se tako da se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja ostvarenih za pune mjesece u toj godini podijeli sa ukupnim iznosom prosječnih plaća u Federaciji BiH u istom periodu.

- (3) Pod ukupnim iznosom plaća, odnosno osnovica osiguranja podrazumijeva se ukupan godišnji iznos plaća, osnovica osiguranja, novčanih i nenovčanih prihoda i naknada koje je osiguranik ostvario, na koje je obračunat i uplaćen doprinos.
- (4) Ako su plaće, odnosno osnovice osiguranja unesene u matičnu evidenciju nosioca osiguranja u neto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom neto plaćom u SR BiH, odnosno Federaciji BiH, a ako su unesene u bruto iznosu, onda se dijele sa prosječnom godišnjom bruto plaćom.
- (5) Prosječni godišnji lični koeficijent može iznositi najviše četiri.
- (6) Podatak o prosječnoj godišnjoj plaći u Federaciji BiH, objavljuje Federalni zavod za statistiku.
- (7) Osiguraniku za koga nema podataka o plaćama, odnosno osnovicama osiguranja za pojedine godine, kao godišnji lični koeficijent za te godine uzima se godišnji lični koeficijent iz godine koja prethodi toj godini, a ako nema nijedne godine koja prethodi toj godini, onda se uzima godišnji lični koeficijent iz godine koja slijedi.

Član 47.

- (1) Vrijednost općeg boda na dan stupanja na snagu ovog zakona iznosi 14.31 KM.
- (2) Vrijednost općeg boda iz stava 1. ovog člana u tranzicijskom periodu od 10 (deset) godina korigovat će se na način da se vrijednost općeg boda množi sa faktorom umanjenja za staž osiguranja ostvaren prije 1999. godine, odnosno faktorom uvećanja za staž ostvaren nakon 1999. godine, a prema sljedećoj tabeli:

Godina	Faktor umanjenja	Faktor uvećanja
2016.	0,625	1,640
2017.	0,663	1,576
2018.	0,700	1,512
2019.	0,738	1,448
2020.	0,775	1,384
2021.	0,813	1,320
2022.	0,850	1,256
2023.	0,888	1,192
2024.	0,925	1,128
2025.	0,963	1,064
2026.	1	1

NAPOMENA: Vrijednost općeg boda je još u fazi izračuna i moguće je da će ista biti korigovana-smanjena, kao i tranzicijski period koji će se korigovati sa deset na pet godina.

POGLAVLJE II. PRAVA NA OSNOVU INVALIDNOSTI

Član 48.

- (1) Invalidnost kod osiguranika u obaveznom osiguranju postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastala promijenjena ili gubitak sposobnosti za rad na radnom mjestu odnosno poslu koji je obavljao na dan ocjene radne sposobnosti ili koji je obavljao prije prestanka osiguranja.
- (2) Promijenjena radna sposobnost postoji kada osiguranik u obaveznom osiguranju, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju, sa radnim naporom koji ne ugrožava njegovo zdravstveno stanje, ne može da radi na radnom mjestu odnosno poslu iz stava 1. ovog člana, ali može sa punim radnim vremenom, sa ili bez prekvalifikacije ili dokvalifikacije, da radi na drugom radnom mjestu odnosno poslu koji odgovara njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom.
- (3) Gubitak radne sposobnosti postoji kada se utvrdi da osiguranik u obaveznom osiguranju trajno nije sposoban za rad na radnom mjestu odnosno poslu koji je obavljao na dan ocjene radne sposobnosti ili koje je obavljao prije prestanka osiguranja, kao ni za drugo radno mjesto odnosno posao koji odgovara njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom niti se prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom može osposobiti za druge poslove koji odgovaraju njegovoj stručnoj spremi odnosno radnoj sposobnosti stečenoj radom.
- (4) Invalidnost u skladu sa stavom 1. ovog člana može prouzrokovati povreda na radu, profesionalna bolest, povreda van rada i bolest.
- (5) Invalidnost kod osiguranika poljoprivrednika postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, povredom van rada ili bolešću, nastala potpuna nesposobnost za obavljanje poljoprivredne djelatnosti odnosno poslova koje redovno obavlja u svom poljoprivrednom gazdinstvu.
- (6) Invalidnost kod osiguranika u dobrovoljnom osiguranju postoji kada se utvrdi da je, zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem ili medicinskom rehabilitacijom, nastala potpuna nesposobnost za privređivanje.
- (7) Potpuna nesposobnost za privređivanje postoji kada lice zbog vrste i težine fizičkog ili mentalnog oštećenja ili vrste i težine psihičke bolesti nije sposobno za obavljanje najjednostavnijih poslova.

Član 49.

Povredom na radu smatra se:

- a) povreda osiguranika, prouzrokovana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizičkim ili hemijskim djelovanjem, naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je takva povreda uzročno vezana za obavljanje posla koji je osnov osiguranja,
- b) povreda koju osiguranik pretrpi na redovnom putu od stana do mjesta rada i obratno, odnosno radi obavljanja djelatnosti na osnovu koje je osiguran.

Član 50.

Profesionalne bolesti u smislu ovog zakona su određene bolesti nastale u toku osiguranja, prouzrokovane dužim neposrednim uticajem procesa rada i uslova rada na radnim mjestima odnosno poslovima koje je osiguranik obavljao.

Član 51.

Pravilnik o listi profesionalnih bolesti, radna mjesta i poslove na kojima se te bolesti pojavljuju i uvjete pod kojima se smatraju profesionalnim, na prijedlog Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja (u daljnjem tekstu: Institut), utvrđuje Ministarstvo i isto objavljuje u „Službenim novinama Federacije BiH“.

Član 52.

- (1) Osiguranik kod kojeg je utvrđena promijenjena radna sposobnost ima pravo na:
 - a) raspoređivanje na drugo radno mjesto,
 - b) prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju,
 - c) novčanu naknadu u vezi sa promijenjenom radnom sposobnošću.
- (2) Prava iz stava 1. ovog člana osiguraniku obezbjeđuje poslodavac.

Član 53.

- (1) Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnošću ima pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi i smanjenoj radnoj sposobnosti.
- (2) Pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto obezbjeđuje se i osiguraniku nakon završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije.
- (3) Raspoređivanje osiguranika sa promijenjenom radnom sposobnošću na radno mjesto za koje se traži stručna sprema nižeg stepena od stručne spreme osiguranika, može se izvršiti samo uz saglasnost osiguranika.

Član 54.

- (1) Osiguranik sa promijenjenom radnom sposobnošću ima pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ukoliko se, s obzirom na njegovu stručnu spremu i promijenjenu radnu sposobnost, može osposobiti za rad na drugom radnom mjestu sa punim radnim vremenom.
- (2) Prekvalifikacija ili dokvalifikacija se obezbjeđuje osiguraniku do navršenih 60 godina života.

Član 55.

Osiguranik kome se na osnovu promijenjene radne sposobnosti obezbjeđuje pravo na raspoređivanje na drugo radno mjesto, odnosno pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ima pravo na:

- a) naknadu plaće od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda na drugo radno mjesto, odnosno do upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do rasporeda na drugo radno mjesto (u daljnjem tekstu: naknada zbog čekanja),
- b) naknadu plaće za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije (u daljnjem tekstu: naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije) i
- c) naknadu plaće zbog manje plaće na drugom radnom mjestu (u daljnjem tekstu: naknada zbog manje plaće).

Član 56.

- (1) Osnovica za određivanje naknade plaće (u daljnjem tekstu: osnovica naknada) je prosječna neto plaća koju je osiguranik ostvario u godini koja prethodi godini nastanka invalidnosti, valorizacijom dovedena na nivo plaća za mjesec za koji se isplaćuje naknada.
- (2) Valorizacija u skladu sa stavom 1. ovog člana vrši se tako što se prosječna neto plaća koju je osiguranik ostvario u godini koja prethodi godini nastanka invalidnosti usklađuje sa kretanjem prosječne neto plaće svih zaposlenih kod poslodavca i dovodi na nivo plaća za mjesec za koji se isplaćuje naknada.

Član 57.

- (1) Naknada zbog čekanja pripada od dana nastanka invalidnosti do dana rasporeda na drugo radno mjesto, odnosno do dana upućivanja na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju, kao i od dana završene prekvalifikacije ili dokvalifikacije do dana rasporeda na drugo radno mjesto i isplaćuje se u visini osnovice naknade.
- (2) Naknada za vrijeme prekvalifikacije ili dokvalifikacije pripada za vrijeme trajanja prekvalifikacije ili dokvalifikacije i isplaćuje se u visini osnovice naknade.

- (3) Naknada zbog manje plaće pripada od dana rasporeda na drugo radno mjesto i isplaćuje se u visini razlike između osnovice naknade i neto plaće osiguranika na drugom radnom mjestu.

POGLAVLJE III. INVALIDSKA PENZIJA

Član 58.

- (1) Osiguranik, kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti stiče pravo na invalidsku penziju:
- a) ako je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću, bez obzira na dužinu penzijskog staža;
 - b) ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da je prije nastanka invalidnosti imao navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu razdoblja od navršenih najmanje 20 godina života do dana nastanka invalidnosti (u daljnjem tekstu: radni vijek), računajući radni vijek na pune godine.
- (2) Osiguranik kod koga je utvrđena I kategorija invalidnosti do navršene 30. godine života stiče pravo na invalidsku penziju ako je invalidnost prouzrokovana povredom van rada ili bolešću, pod uvjetom da prije nastanka invalidnosti ima navršen penzijski staž koji mu pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka, ali najmanje jednu godinu osiguranja.
- (3) Osiguraniku iz stava 1. i 2. ovog člana koji je bio na redovnom školovanju i takvim školovanjem stekao višu ili visoku stručnu spremu, radni vijek se računa od 22 godine života, ako je stekao višu stručnu spremu, odnosno 25 godina ako je stekao visoku stručnu spremu.

Član 59.

- (1) Kada je za rješavanje o pravu iz penzijskog i invalidskog osiguranja potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, nosilac osiguranja donosi rješenje o pravima po osnovu tih činjenica utvrđenih na osnovu nalaza, ocjene i mišljenja Instituta.

Član 60.

Invalidska penzija se određuje na isti način kao i starosna penzija.

Član 61.

Osiguraniku koji ima manje od 15 godina staža osiguranja invalidska penzija se određuje za staž osiguranja od 15 godina, koja ne može biti manja od iznosa najniže penzije određene u skladu sa ovim Zakonom.

Član 62.

Osiguraniku kod koga je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću invalidska penzija se određuje za staž osiguranja od 40 godina.

Član 63.

- (1) Osiguraniku koji ispunjava uvjet za invalidsku penziju u pogledu penzijskog staža i kod koga je invalidnost prouzrokovana djelimično povredom na radu ili profesionalnom bolešću, a djelimično povredom van rada ili bolešću određuje se jedna invalidska penzija koja se sastoji od dijela određenog na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti i dijela na osnovu povrede van rada ili bolesti, prema njihovom uticaju na ukupnu invalidnost.
- (2) Penzija određena na način iz stava 1. ovog člana ne može iznositi više od penzije koja bi pripadala osiguraniku za 40 godina penzijskog staža.

Član 64.

Osiguraniku koji do nastanka invalidnosti ima plaće, odnosno osnovice osiguranja samo u kalendarskoj godini u kojoj je invalidnost nastala, lični koeficijent utvrđuje se tako što se ukupan iznos plaća, odnosno osnovica osiguranja ostvarenih za pune mjesece u toj godini podijeli sa ukupnim iznosom prosječnih plaća u Federaciji BiH u istom periodu.

Član 65.

Osiguraniku koji do nastanka invalidnosti nije ostvario plaću ni za jedan mjesec, lični koeficijent utvrđuje se tako što se mjesečna plaća koja bi mu pripadala za radno mjesto na kome je radio na dan nastanka invalidnosti, podijeli sa prosječnom plaćom u Federaciji BiH za taj mjesec.

Član 66.

Licu koje ostvaruje pravo na invalidsku penziju kao osiguranik iz člana 17. ovog zakona godišnji lični koeficijent ne može biti manji od 0,5.

POGLAVLJE IV. NOVČANA NAKNADA ZA FIZIČKU ONESPOSOBLJENOST

Član 67.

- (1) Fizička onesposobljenost postoji kada je osiguranik pretrpio gubitak, ozbiljnu povredu ili značajnu onesposobljenost organa ili dijelova tijela što pogoršava prirodnu aktivnost organizma i zahtjeva veći napor za

- zadovoljavanje životnih potreba, bez obzira da li je na taj način prouzrokovana invalidnost ili ne.
- (2) Pravo na novčanu naknadu zbog fizičke onesposobljenosti stiče osiguranik čija je fizička onesposobljenost u iznosu od najmanje 30% nastala kao rezultat povrede na radu ili bolesti uzrokovane radom.
 - (3) Vrste fizičke onesposobljenosti na osnovu kojih se stiče pravo na novčanu naknadu kao i procent takve onesposobljenosti utvrđuju se zakonom.
 - (4) Osnov za novčanu naknadu za fizičku onesposobljenost je najniži iznos penzije utvrđen u skladu sa ovim zakonom.
 - (5) Novčana naknada za fizičku onesposobljenost se utvrđuje prema procentu fizičke onesposobljenosti i izražava se u odgovarajućem procentu od osnova te iznosi:

Za fizičku onesposobljenost od	Stepen	Novčana naknada izražena kao procent od osnove
100%	1	60%
90%	2	54%
80%	3	48%
70%	4	42%
60%	5	36%
50%	6	30%
40%	7	24%
30%	8	18%

- (6) Osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od momenta nastupanja fizičke onesposobljenosti ukoliko je zahtjev za naknadu podnesen u roku od tri mjeseci od dana nastupanja fizičke onesposobljenosti. Ako je zahtjev podnesen nakon isteka predviđenog perioda, osiguranik ima pravo na novčanu naknadu od prvog dana u mjesecu nakon podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.
- (7) Ako je osiguranik za isti slučaj fizičke onesposobljenosti stekao pravo na novčanu naknadu i na osnovu ovog zakona i na osnovu drugih propisa, u tom slučaju može po sopstvenom izboru koristiti bilo koji od ova dva osnova za naknadu.

POGLAVLJE V. PORODIČNA PENZIJA

Član 68.

Pravo na porodičnu penziju imaju članovi porodice umrlog osiguranika koji je na dan smrti ispunjavao uvjete za invalidsku penziju i članovi porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

Član 69.

Članovima porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije smatraju se:

- a) bračni supružnik (udovica odnosno udovac),
- b) razvedeni bračni supružnik, ako mu je pravosnažnom presudom suda dosuđeno pravo na izdržavanje,
- c) dijete, rođeno u braku ili van braka, te usvojeno dijete,
- d) pastarak ukoliko ga je umrli osiguranik, odnosno korisnik penzije izdržavao,
- e) dijete-unuče bez oba roditelja ukoliko ga je umrli osiguranik, odnosno korisnik penzije izdržavao.

Član 70.

- (1) Udovica ima pravo na porodičnu penziju:
 - a) ako je na dan smrti supruga navršila 50 godina života,
 - b) ako je na dan smrti supruga bila potpuno nesposobna za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruga,
 - c) ako je poslije smrti supruga ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a ona obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.
- (2) Udovica kojoj pravo na porodičnu penziju ostvarenu u skladu sa stavom 1. tačka c) ovog člana prestane prije navršenih 50 ali poslije navršenih 45 godina života može ponovo ostvariti pravo na porodičnu penziju kad navrši 50 godina života.
- (3) Udovica koja nije ostvarila pravo na porodičnu penziju u skladu sa stavom 1. tačka c) ovog člana, iako je ispunjavala uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
- (4) Udovica koja u toku korištenja prava na porodičnu penziju, ostvarenu u skladu sa stavom 1. tačka c) ovog člana, postane potpuno nesposobna za privređivanje zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.
- (5) Udovica koja u toku korištenja prava u skladu sa stavom 5. ovog člana navrši 50 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.
- (6) Udovica koja do smrti supruga nije navršila 50 ali je imala navršenih 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navrši 50 godina života.
- (7) Udovica koja je do smrti supruga ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršila 45 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije

navršenih 50 godina života, ako postane potpuno nesposobna za privređivanje.

- (8) Udovica ima pravo na porodičnu penziju i kad je dijete osiguranika, odnosno korisnika penzije rođeno 300 dana nakon njegove smrti.

Član 71.

- (1) Udovac ima pravo na porodičnu penziju:
- a) ako je na dan smrti supruge navršio 60 godina života,
 - b) ako je na dan smrti supruge bio potpuno nesposoban za privređivanje, odnosno ako je takva nesposobnost nastala u roku jedne godine od dana smrti supruge,
 - c) ako je poslije smrti supruge ostalo jedno ili više djece koja imaju pravo na porodičnu penziju, a on obavlja roditeljske dužnosti prema toj djeci.
- (2) Udovac kome pravo na porodičnu penziju ostvarenu prema odredbama stava 1. tačka c) ovog člana prestane prije navršenih 60 ali poslije navršenih 55 godina života može ponovo ostvariti pravo kad navršio 60 godina života.
- (3) Udovac koji nije ostvario pravo na porodičnu penziju u skladu sa stavom 1. tačka c) ovog člana, iako je ispunjavao uslove, može ostvariti pravo na porodičnu penziju i nakon prestanka prava na porodičnu penziju djece, pod uslovima utvrđenim ovim zakonom.
- (4) Udovac koji u toku korištenja prava na porodičnu penziju ostvarenu u skladu sa stavom 1. tačka c) ovog člana postane potpuno nesposoban za privređivanje zadržava pravo na porodičnu penziju dok postoji takva nesposobnost.
- (5) Udovac koji u toku korištenja prava u skladu sa stavom 5. ovog člana navršio 60 godina života zadržava pravo na porodičnu penziju.
- (6) Udovac koji do smrti supruge nije navršio 60 ali je imao navršenih 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju kad navršio 60 godina života.
- (7) Udovac koji je do smrti supruge ili do prestanka prava na porodičnu penziju navršio 55 godina života ima pravo na porodičnu penziju prije navršenih 60 godina života, ako postane potpuno nesposoban za privređivanje.

Član 72.

Pravo na porodičnu penziju ima i supružnik iz razvedenog braka, ako mu je pravosnažnom sudskom presudom dosuđeno pravo na izdržavanje, te ukoliko ispunjava uvjete iz ovog zakona.

Član 73.

- (1) Dijete ima pravo na porodičnu penziju do navršenih 15 godina života.

- (2) Poslije navršenih 15 godina života, dijete ima pravo na porodičnu penziju do završetka redovnog školovanja, ali najkasnije do navršenih 26 godina života.
- (3) Redovnim školovanjem, u smislu ovog zakona, ne smatra se školovanje u školi istog ili nižeg stepena obrazovanja od škole koju je dijete završilo.
- (4) Dijete kod koga nastupi nesposobnost za samostalan život i rad prije 15. godine života ima pravo na porodičnu penziju dok ta nesposobnost traje.
- (5) Dijete kod koga nesposobnost za privređivanje nastupi poslije 15. godine života, a prije smrti osiguranika odnosno korisnika penzije ima pravo na porodičnu penziju ako ga je osiguranik odnosno korisnik penzije izdržavao do svoje smrti.
- (6) Dijete kod koga u toku korištenja prava na porodičnu penziju nastupi nesposobnost za samostalan život i rad ili nesposobnost za privređivanje zadržava pravo na penziju dok ta nesposobnost traje.
- (7) Nesposobnost za samostalan život i rad postoji kada se lice zbog vrste i težine fizičkog ili mentalnog oštećenja ili vrste i težine psihičke bolesti ne može osposobiti za obavljanje najjednostavnijih poslova,

Član 74.

- (1) Osiguranik, odnosno korisnik penzije izdržavao je člana porodice ako prosječni mjesečni prihod člana porodičnog domaćinstva podnosioca zahtjeva za ostvarivanje prava na porodičnu penziju, u godini u kojoj je nastupila smrt osiguranika odnosno korisnika penzije, ne prelazi iznos najniže penzije u Federaciji Bosne i Hercegovine iz prethodne godine, određene u skladu sa ovim zakonom.
- (2) Porodičnim domaćinstvom u skladu sa stavom 1. ovog člana smatraju se supružnici i njihova djeca (rođena u braku i van braka, usvojena, pastorki i unučad koje je izdržavao).

Član 75.

- (1) Porodična penzija poslije smrti osiguranika se određuje od invalidske penzije koja bi mu pripadala na dan smrti, a u procentu koji se utvrđuje prema broju članova porodice koji imaju pravo na penziju.
- (2) Porodična penzija poslije smrti korisnika starosne ili invalidske penzije određuje se od penzije koja je pripadala korisniku na dan smrti, a u procentu koji se utvrđuje prema broju članova porodice koji imaju pravo na penziju.

Član 76.

- (1) U zavisnosti od broja članova porodice koji ostvaruju pravo, porodična penzija iznosi:
 - a) za jednog člana 70% od penzije od koje se određuje,
 - b) za dva člana 80% od penzije od koje se određuje,

- c) za tri člana 90% od penzije od koje se određuje i
 - d) za četiri i više članova 100% od penzije od koje se određuje.
- (2) Dijete bez oba roditelja ima pravo na porodičnu penziju u punom iznosu koji bi pripadao osiguranku, odnosno korisniku penzije koji ga je izdržavao, bez obzira na broj članova porodice, ukoliko ispunjava uvjete propisane ovim zakonom.

Član 77.

Ako pravo na porodičnu penziju imaju supružnik umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije i razvedeni supružnik kome je dosuđeno pravo na izdržavanje, porodična penzija određuje se u visini koja pripada za jednog člana porodice i dijeli se na jednake dijelove.

POGLAVLJE VI. USKLAĐIVANJE

Član 78.

- (1) Vrijednost općeg boda iz člana 47. ovog zakona usklađuje se 15. aprila svake godine, počev od 01.01.2017. godine, prema procentu porasta prosječne bruto plaće u Federaciji BiH u prethodnoj godini.
- (2) U slučaju promjene obuhvata bruto plaće u smislu Zakonu o porezu na dohodak, vrijednost općeg boda može se uskladiti prema:
 - a) procentu porasta nominalnog bruto domaćeg proizvoda po zaposlenom,
 - b) procentu promjene indeksa troškova života,
 - c) metodološki usklađenoj seriji prosječne bruto plaće objavljenoj od strane Federalnog zavoda za statistiku.
- (3) Usklađivanje vrijednosti boda iz stavka (2) može se provoditi najviše dvije uzastopne kalendarske godine.
- (4) Vrijednost općeg boda iz stava 1. ovog člana objavljuje nosilac osiguranja u „Službenim novinama Federacije BiH“.

Član 79.

Penzije se usklađuju 1. januara svake godine, prema procentu porasta troškova života na godišnjem nivou u Federaciji BiH u prethodnoj godini, a prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, osim penzija koje su ostvarene u godini u kojoj se vrši usklađivanje.

Član 80.

- (1) Vlada Federacije BiH (u daljnjem tekstu: Vlada) može odlučiti da izvrši vanredno usklađivanje penzija.

- (2) Vanredno usklađivanje može se provesti jednom u tekućoj godini ako je stopa rasta BDPa u prethodne dvije kalendarske godine veći od 3% i ako je deficit Budžeta Federacije BiH manji od 1%.
- (3) Stopa vanrednog usklađivanja može iznositi najviše do razlike između usklađivanja na temelju čl. 78 i polovice zbroja stopa porasta troškova života i stope rasta prosječne bruto plaće u prethodnoj godini.
- (4) Odluku iz stava 1. ovog člana Vlada Federacije BiH, donosi do kraja mjeseca od kojeg se vrši vanredno usklađivanje.

POGLAVLJE VII. NAJNIŽA PENZIJA

Član 81.

- (1) Najniži iznos penzije pripada korisniku starosne, porodične, odnosno invalidske penziju, a kome je penzija manja od iznosa penzije utvrđene po odredbama ovog zakona.
- (2) Najniži iznos penzije je iznos najniže penzije isplaćene u decembru 2015. godine u Federaciji BiH, usklađene za sva pripadajuća povećanja na dan ostvarivanja prava, a dalje se usklađuje od 1. januara svake godine, prema procentu porasta troškova života na godišnjem nivou u Federaciji BiH u prethodnoj godini.
- (3) Izuzetno Vlada Federacije BiH može posebnom odlukom utvrditi povećanje iznosa najniže penzije u procentu većem od procenta porasta troškova života.

Član 82.

Odredbe člana 81. stav 1. i 2. ovog zakona ne odnose se na osiguranike koji su ostvarili pravo na srazmjerni dio penzije po međunarodnim ugovorima, kao ni na korisnike koji nemaju prebivalište na teritoriji BiH, ukoliko međunarodnim ugovorom nije drugačije uređeno.

POGLAVLJE VIII. ZAJEDNIČKE ODREDBE

Član 83.

Pravo na starosnu i invalidsku penziju obezbjeđuje se nakon prestanka osiguranja.

Član 84.

Promjene u zdravstvenom stanju korisnika starosne penzije koji stekne status osiguranika, nakon ostvarivanja prava na penziju, bez obzira na uzrok, ne

mogu biti razlog za ponovno priznavanje prava na penziju po osnovu nastale invalidnosti.

Član 85.

Prava na osnovu promijenjene radne sposobnosti ne obezbjeđuju se osiguraniku koji ispuni jedan od uslova za ostvarivanje prava na starosnu penziju ili koji ispuni uslove za ostvarivanje prava na invalidsku penziju.

Član 86.

Pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju ne obezbjeđuje se osiguraniku koji bez opravdanog razloga ne počne sa prekvalifikacijom ili dokvalifikacijom u određenom roku ili koji neopravdano prekine započetu prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju.

Član 87.

Osiguraniku iz člana 12. c), d) i e) ovog zakona ne obezbjeđuju se prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti u vezi sa poslovima za koje ostvaruje ugovorenu naknadu.

Član 88.

Osiguraniku u dobrovoljnom osiguranju ne obezbjeđuju se prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti.

Član 89.

Pravo na porodičnu penziju obezbjeđuje se članu porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije koji nije u obaveznom osiguranju.

Član 90.

- (1) Pravo na porodičnu penziju ne može ostvariti i koristiti član porodice koji je namjerno uzrokovao smrt osiguranika ili korisnika penzije i za takvo krivično djelo je osuđen pravosnažnom presudom na kaznu zatvora.
- (2) Član porodice umrlog osiguranika ili korisnika penzije, koji se namjerno onespobio za rad radi ostvarivanja prava na porodičnu penziju, ne može po tom osnovu steći pravo na porodičnu penziju.

Član 91.

Ukoliko korisnik starosne ili invalidske penzije zaključi brak sa navršениh 65 godina života, pravo na porodičnu penziju obezbjeđuje se bračnom

supružniku pod uslovom da je brak trajao najmanje pet godina ili da imaju zajedničko dijete.

Član 92.

Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obezbjeđuju se i licu koje nema status osiguranika po ovom zakonu, ali je taj status imalo po ranijim propisima, ukoliko ispunjava uslove za ostvarivanje prava propisana ovim zakonom.

POGLAVLJE IX. PRAVO NA PENZIJU POV RATNIKA U FEDERACIJU BIH

Član 93.

- (1) Povratnici iz Republike Srpske u Federaciju BiH koji su bili korisnici penzija ostvarenih u Društvenom fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje BiH Sarajevo i kojima je isplata penzija vršena na teritoriju današnje Federacije BiH do 30. aprila 1992. godine, od dana podnošenja zahtjeva imaju pravo na penziju kod nositelja osiguranja u Federaciji BiH.
- (2) Pravo iz stava 1. ovog člana mogu ostvariti osobe koje su se vratile u Federaciju BiH i koje su stekle status povratnika u smislu Zakona o raseljenim osobama i povratnicima u Federaciji BiH i izbjeglicama iz BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 15/05).
- (3) Korisnici penzija iz st. 1. i 2. ovog člana, kojima je nakon povratka iz Republike Srpske u Federaciju BiH, nositelj osiguranja priznao pravo na isplatu penzije, zadržavaju pravo na isplatu penzije i u slučaju ako se kasnije odsele u inostranstvo.

DIO PETI-OSTVARIVANJE I KORIŠTENJE PRAVA POGLAVLJE I. POKRETANJE POSTUPKA

Član 94.

U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog osiguranja osigurava se dvostupnost rješavanja kod nosioca osiguranja, kao i sudska zaštita prava.

Član 95.

U postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i u postupku utvrđivanja penzijskog staža, nosilac osiguranja je obavezan da osiguranicima i korisnicima prava pruža stručnu pomoć.

Član 96.

Postupak za ostvarivanje prava na starosnu penziju pokreće se na zahtjev osiguranika, a nakon prestanka osiguranja.

Član 97.

- (1) Postupak za ostvarivanje prava na osnovu invalidnosti pokreće se na zahtjev osiguranika, nadležnog doktora medicine primarne zdravstvene zaštite ili poslodavca pod uslovom da snosi troškove medicinskog vještačenja i da ima saglasnost sindikata.
- (2) Izuzetno, ukoliko osiguranik nije u mogućnosti da pokrene zahtjev za ostvarivanje prava na osnovu invalidnosti, zahtjev u njegovo ime pokreće zakonski zastupnik.

Član 98.

Postupak za ostvarivanje prava na porodičnu penziju pokreće se na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno člana porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

Član 99.

Postupak za utvrđivanje penzijskog staža pokreće se na zahtjev osiguranika, odnosno korisnika starosne ili invalidske penzije, kao i na zahtjev člana porodice umrlog osiguranika, odnosno člana porodice umrlog korisnika starosne ili invalidske penzije.

POGLAVLJE II. POSTUPAK RJEŠAVANJA I ZAŠTITA PRAVA

Član 100.

- (1) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i o utvrđivanju penzijskog staža rješava nosilac osiguranja.
- (2) Staž osiguranja kod nosilaca penzijskog i invalidskog osiguranja u Federaciji i Republici Srpskoj priznavat će se u skladu sa sporazumom zaključenim između navedenih subjekata.
- (3) Osiguranici koji su ostvarili penzijski staž u BiH do 30. aprila 1992. godine, prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, po zakonu i primjenom međunarodnih ugovora, ostvaruju kod nosioca osiguranja u Federaciji BiH, ukoliko je posljednje osiguranje bilo na teritoriji koju sada pokriva Federacija BiH.
- (4) Nosilac osiguranja u Federaciji BiH je nadležan i u slučaju ako je staž osiguranja nakon 30. aprila 1992. godine ostvaren isključivo na teritoriji koju sada pokriva Federacija BiH, odnosno poseban staž koji se priznaje po propisima Federacije BiH.

- (5) Ukoliko je staž osiguranja ostvaren nakon 30. aprila 1992. godine u oba entiteta, nosilac osiguranja u Federaciji Bosne i Hercegovine prvi pristupa vođenju postupka ukoliko je posljednji staž osiguranja ostvaren na teritoriji Federacije BiH, nakon čega se primjenjuje sporazum, drugi propis između entiteta ili propis države BiH.
- (6) Za odlučivanje o pravu na porodičnu penziju, poslije smrti korisnika, nadležan je nosilac osiguranja u Federaciji BiH ukoliko je na dan smrti korisnika vršio isplatu penzije.

Član 101.

- (1) U cilju pravilnog evidentiranja podataka bitnih za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, nosilac osiguranja vrši kontrolu tačnosti podataka u smislu propisa o matičnoj evidenciji o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.
- (2) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja nosilac osiguranja rješava na osnovu podataka unesenih u matičnu evidenciju.
- (3) Činjenice koje se ne mogu utvrditi na osnovu podataka iz matične evidencije, a koje su od značaja za ostvarivanje prava, utvrđuju se u postupku rješavanja o tim pravima.

Član 102.

- (1) Utvrđivanje invalidnosti osiguranika i nesposobnosti člana porodice, kao uslova za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, vrši Institut, u skladu sa propisima o medicinskom vještačenju zdravstvenog stanja i ovom zakonu.
- (2) Institut svojim aktima uređuje postupak ocjenjivanja radne sposobnosti, utvrđivanje invalidnosti osiguranika i nesposobnosti člana porodice, obim i sadržaj medicinske dokumentacije potrebne za vještačenje, nalaze, ocjene i mišljenja koje mogu donijeti organi vještačenja, definicije svih nalaza, ocjena i mišljenja, sadržaj obrazaca nalaza, ocjene i mišljenja, kao i postupak revizije i kontrole nalaza, ocjena i mišljenja.

Član 103.

- (1) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju penzijskog staža u prvom stepenu rješava nadležna služba nosioca osiguranja, na čijem području je osiguranik bio osiguran prije podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava ili utvrđivanje penzijskog staža.
- (2) Izuzetno od stava 1. ovog člana, ako je od prestanka osiguranja do podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava ili utvrđivanje penzijskog staža prošlo više od 12 mjeseci, u prvom stepenu nadležna je služba nosioca osiguranja na čijem području podnosilac zahtjeva ima prebivalište.
- (3) O pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju penzijskog staža, u drugom stepenu rješava direktor nosioca osiguranja.

Član 104.

Žalba protiv rješenja prvostepenog organa ne odlaže izvršenje rješenja.

Član 105.

Protiv rješenja nosioca osiguranja donesenog po žalbi može se pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda.

POGLAVLJE III. OSTVARIVANJE PRAVA

Član 106.

- (1) Pravo na starosnu penziju osiguranik ima od prvog narednog dana nakon prestanka osiguranja, pod uslovom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana prestanka osiguranja.
- (2) Ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen poslije isteka roka iz stava 1. ovog člana, pravo na starosnu penziju osiguranik ima od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad ako su na taj dan ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava.

Član 107.

- (1) Pravo na invalidsku penziju osiguranik ima od dana nastanka invalidnosti.
- (2) Pravo na invalidsku penziju osiguraniku se priznaje od dana utvrđivanja invalidnosti pod uvjetom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnio u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta za ostvarivanje prava, a ukoliko je zahtjev za ostvarivanje prava podnio nakon isteka roka od tri mjeseca, pravo na invalidsku penziju se priznaje od dana podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava i za tri mjeseca unazad.

Član 108.

- (1) Pravo na porodičnu penziju iza umrlog osiguranika član porodice ima od dana kad su ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava, pod uvjetom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta.
- (2) Pravo na porodičnu penziju iza korisnika prava član porodice ima od prvog dana narednog mjeseca od dana ispunjenja uvjeta za ostvarivanje prava pod uvjetom da je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta.
- (3) Ako je zahtjev za ostvarivanje prava podnesen poslije isteka roka iz st. 1. i 2. ovog člana, pravo na porodičnu penziju član porodice ima od dana

podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad ako su na taj dan ispunjeni uvjeti za ostvarivanje prava.

Član 109.

- (1) Porodična penzija se određuje kao jedna i kada pravo ostvaruje više članova porodice, pod uvjetom da korisnici ne zahtijevaju da se penzija isplaćuje odvojeno.
- (2) Ako korisnici zahtijevaju da se penzija isplaćuje odvojeno, dio penzije koji pripada svakom korisniku određuje se tako što se iznos penzije iz stava 1. ovog člana podijeli sa brojem korisnika.

Član 110.

- (1) Ako neko od članova porodice podnese zahtjev za ostvarivanje prava poslije članova porodice koji su ostvarili pravo, određuje se novi iznos porodične penzije od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.
- (2) Ako nekom od članova porodice prestane pravo na porodičnu penziju, za preostale korisnike određuje se novi iznos porodične penzije od prvog narednog dana nakon prestanka prava.
- (3) Ako ostvaruje pravo u skladu sa članom 70. stav 9. ovog zakona, udovica ima pravo na porodičnu penziju od dana smrti osiguranika, odnosno prvog dana narednog mjeseca od dana smrti korisnika penzije, ukoliko je zahtjev podnijela u roku od tri mjeseca od dana rođenja djeteta.

Član 111.

Lice koje u skladu sa ovim zakonom ispuni uvjete za ostvarivanje prava na penziju po više osnova može, po sopstvenom izboru, koristiti samo jedno od tih prava.

POGLAVLJE IV. ISPLATA PENZIJA

Član 112.

Penzija se isplaćuje od dana ispunjenja uvjeta propisanih za sticanje penzije, ako je zahtjev podnijet u roku od tri mjeseca od dana ispunjenja uvjeta, a ako je zahtjev podnijet po isteku tog roka, od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.

Član 113.

- (1) Dospjela novčana primanja proistekla iz ostvarenog prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja zastarijevaju u roku od tri mjeseca, od dana dospelosti.

- (2) Penzija se utvrđuje u mjesečnom iznosu i isplaćuje unazad, u tekućem mjesecu za prethodni mjesec.

Član 114.

- (1) Nosilac osiguranja je obavezan da penziju isplaćuje korisniku u Federaciji BiH, putem banaka, a izuzetno i putem pošte, a što će se urediti posebnim aktom nosioca osiguranja.
- (2) Isplata penzije u inostranstvo vrši se u skladu sa odredbama međunarodnih sporazuma o socijalnom osiguranju, a u slučaju kad sporazum nije zaključen, isplata se vrši po principu reciprociteta.
- (3) Penzija se isplaćuje državljaninu Federacije BiH u inostranstvo, ako takva obaveza postoji po međunarodnom ugovoru. Ako ova obaveza ne postoji po međunarodnom ugovoru, nosilac osiguranja može odobriti isplatu, ako iz porodičnih i zdravstvenih razloga državljanin Federacije BiH odlazi na stalan boravak u inostranstvo.

Član 115.

- (1) Korisnik penzije je obavezan da, u roku od 15 dana od nastanka, nosiocu osiguranja prijavi svaku činjenicu koja je od uticaja na korištenje odnosno obim prava.
- (2) Korisnik penzije kome se isplata vrši van Federacije BiH obavezan je da na kraju kalendarske godine, nosiocu osiguranja dostavi potvrdu o životu.
- (3) Korisniku penzije koji ne postupi u skladu sa st. 1. i 2. ovog člana ili se ne odazove pozivu nosioca osiguranja za činjenice za koje je vezano korištenje prava, isplata penzije se obustavlja.

Član 116.

Korisniku penzije koji u skladu sa ovim zakonom stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, odnosno zasnuje radni odnos, izuzev osiguranika iz člana 12. c), d) i e) ovog zakona, isplata penzije se obustavlja za period trajanja osiguranja.

POGLAVLJE V. PONOVO ODREĐIVANJE PENZIJE

Član 117.

Korisniku starosne penzije koji stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, na njegov zahtjev će se odrediti novi iznos penzije po odredbama ovog zakona ili će se na njegov zahtjev uspostaviti isplata ranije priznate penzije.

POGLAVLJE VI. PRESTANAK PRAVA

Član 118.

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju smrću korisnika.
- (2) Penzija za mjesec u kome je nastupila smrt korisnika isplaćuje se za cijeli mjesec.

Član 119.

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, prestaju kada u toku korištenja prestanu da postoje uslovi za ostvarivanje tih prava.
- (2) Prava u skladu sa stavom 1. ovog člana prestaju od dana prestanka postojanja uslova za ostvarivanje prava.
- (3) Ukoliko korisnik porodične penzije kome je pravo prestalo u skladu sa stavom 1. ovog člana ponovo podnese zahtjev za ostvarivanje prava na penziju, ponovo će se uspostaviti isplata ranije utvrđene penzije.

Član 120.

- (1) Prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja prestaju u slučaju kad se naknadno utvrdi da nisu bili ispunjeni uslovi za ostvarivanje prava.
- (2) Postupak za prestanak prava u skladu sa stavom 1. ovog člana pokreće se po službenoj dužnosti, bez obzira na rok koji je protekao od dana donošenja rješenja kojim je priznato pravo.
- (3) Prava u skladu sa stavom 1. ovog člana prestaju od dana utvrđenog rješenjem nosioca osiguranja.

Član 121.

- (1) Pravo na isplatu penzija i naknada prestaje na zahtjev korisnika, od dana podnošenja zahtjeva, pod uvjetom da u zahtjevu nije precizno naveden datum prestanka.
- (2) Ukoliko korisnik kome je isplata penzija i naknada prestala u skladu sa stavom 1. ovog člana ponovo podnese zahtjev za isplatu penzije ili naknade, ista mu pripada od dana podnošenja zahtjeva i za tri mjeseca unazad.

Član 122.

Udovica koja na osnovu smrti supruga iz novog braka ne ostvari pravo na porodičnu penziju, ima pravo na porodičnu penziju na osnovu supruga iz prvog braka, ako na dan smrti drugog supruga ima djece iz prvog braka koja koriste pravo na porodičnu penziju, pod uslovom da prema toj djeci vrši roditeljske dužnosti.

Član 123.

Udovac koji na osnovu smrti supruge iz novog braka ne ostvari pravo na porodičnu penziju, ima pravo na porodičnu penziju po osnovu supruge iz prvog braka, ako na dan smrti druge supruge ima djece iz prvog braka koja koriste pravo na porodičnu penziju, pod uslovom da prema toj djeci vrši roditeljske dužnosti.

DIO ŠESTI-FINANSIRANJE

POGLAVLJE I. TEKUĆE FINANSIRANJE

Član 124.

Sredstva za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja i rad nosioca osiguranja obezbjeđuju se iz:

- a) doprinosa,
- b) Budžeta Federacije BiH,
- c) Budžeta BiH,
- d) izdavanja u zakup i prodaje imovine nosioca osiguranja,
- e) kamata na novčana sredstva,
- f) usluga stručne službe nosioca osiguranja,
- g) subvencija, donacija i drugih izvora u skladu sa zakonom.

Član 125.

Sredstva iz člana 124. ovog zakona koriste se za:

- a) isplatu penzija i naknada
- b) troškove isplate penzija,
- c) troškove za rad organa i stručne službe nosioca osiguranja,
- d) troškove medicinskog vještačenja,
- e) nabavku opreme za rad stručne službe nosioca osiguranja,
- f) izgradnju i održavanje poslovnih objekata nosioca osiguranja,
- g) ostale troškove u skladu sa zakonom.

POGLAVLJE II. DOPRINOSI

Član 126.

Doprinosi, obveznici doprinosa, uplatioci doprinosa, osnovice i stope doprinosa, način obračuna i rokovi plaćanja, kao i druga pitanja koja se odnose na doprinose uređuju se posebnim zakonom.

Član 127.

Stopa doprinosa za osiguranika kome se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem uvećava se aktuarski neutralno, a što će se precizirati posebnim zakonom.

Član 128.

- (1) Obveznik uplate doprinosa je obavezan da uplati doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje za sve obveznike doprinosa, u skladu sa posebnim zakonom.
- (2) Ukoliko ne postoji obveznik uplate doprinosa iz stava 1. ovog člana, utvrđene zaostale obaveze može izmiriti i sam osiguranik ili kupac obveznika uplate doprinosa, kao i drugi organ uprave u skladu sa posebnim propisom.

POGLAVLJE III. SREDSTVA IZ BUDŽETA FEDERACIJE BIH

Član 129.

- (1) Federacija BiH iz Budžeta obezbjeđuje nosiocu osiguranja sredstva za pokriće obaveza nastalih po osnovu prava:
 - a) ostvarenih na osnovu posebnih propisa o povoljnijem penzionisanju,
 - b) ostvarenih na osnovu posebnog staža iz člana 36. ovog zakona,
 - c) isplate penzija vojnim osiguranicima pripadnicima bivše JNA državljanima BiH (u daljnjem tekstu: vojni osiguranici bivše JNA)– korisnicima penzije koji imaju prebivalište na teritoriji Federacije BiH, a kojima se penzija isplaćuje u visini 50% iznosa penzije određene u skladu sa propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika koji su se primjenjivali do dana stupanja na snagu Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12).
- (2) Korisniku penzije iz stava 1. tačka c. ovog člana penzija se isplaćuje u drugu državu u skladu sa članom 114. ovog zakona.
- (3) Sredstva za isplatu penzija iz stava 1. tačka c. ovog člana obezbjeđuju se na osnovu podataka koje dostavi nosilac osiguranja.

Član 130.

- (1) Finansijsko poslovanje nosioca osiguranja obavlja se preko računa Budžeta Federacije BiH.
- (2) Sredstva za obavljanje djelatnosti nosioca osiguranja osiguravaju se prema odredbama ovoga Zakona i drugih zakona.
- (3) Prihodi i sredstva za financiranje rashoda iz člana 125. ovoga zakona i njihov raspored utvrđuju se finansijskim planom nosioca osiguranja koji je sastavni dio Budžeta Federacije BiH.

- (4) Izuzetno od stava 3. ovoga člana, prihode ostvarene prema članu 124. tačka f) i g) ovoga zakona nosilac osiguranja može koristiti za posebne namjene prema naknadno utvrđenim aktivnostima i/ili projektima uz prethodnu saglasnost ministarstva financija.
- (5) Ukoliko prihodi nosioca osiguranja ne pokrivaju rashode za isplatu penzija, u tekućem mjesecu, potrebna razlika sredstava namirit će se iz Budžeta Federacije BiH, odnosno drugih izvora koje obezbijedi Federacija BiH, a po zahtjevu nosioca osiguranja, koji će prethodno odobriti Federalno ministarstvo finansija.
- (6) Višak sredstava od doprinosa i drugih izvora prebacuje se u Budžet Federacije BiH.

Član 131.

- (1) Sredstva iz člana 129. i 130. ovog zakona, Federacija BiH obezbjeđuje mjesečno, najkasnije do petog u mjesecu za prethodni mjesec.
- (2) Federalno ministarstvo finansija donosi Pravilnik kojim se uređuje način obračuna i utvrđivanja visine obaveze u skladu sa stavom 1. ovog člana.

DIO SEDMI-NAKNADA ŠTETE

Član 132.

Naknada štete pričinjene nosiocu osiguranja, kao i povrat novčanih primanja iz penzijskog i invalidskog osiguranja isplaćenih bez pravnog osnova vrši se po propisima koji uređuju obligacione odnose, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Član 133.

Lice kome je na teret nosioca osiguranja izvršena isplata, na koju nije imao pravo po ovom zakonu, obavezno je da vrati nosiocu osiguranja primljeni iznos ako je:

- a) na osnovu neistinitih ili netačnih podataka koje je znalo ili je moralo znati da su neistiniti odnosno netačni, ili na drugi protivpravan način ostvarilo pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja, ili je ostvarilo pravo u većem obimu nego što mu po ovom zakonu pripada,
- b) koristilo pravo zbog toga što nije prijavio promjene koje utiču na korištenje, gubitak ili obim prava, a znalo je ili je moralo znati za te promjene i
- c) primilo novčani iznos veći od iznosa koji mu pripada po ovom zakonu.

Član 134.

U slučaju iz člana 133. ovog zakona nosilac osiguranja donosi rješenje o utvrđivanju preplaćenog iznosa novčanog primanja u kome navodi visinu preplaćenog iznosa, rokove i način za vraćanja.

Član 135.

Ako je lice iz člana 133. ovog zakona korisnik penzije, nosilac osiguranja rješenjem može odrediti da preplaćeni iznos bude nadoknađen obustavom do trećine mesečnog iznosa penzije sve dok se na taj način ne izmiri preplaćeni iznos.

Član 136.

- (1) Nosilac osiguranja je obavezan da traži naknadu štete od lica koje je prouzrokovalo invalidnost ili smrt osiguranika.
- (2) Ako je lice iz stava 1. ovog člana radnik i ako je štetu prouzrokovalo u vezi sa radom, za štetu odgovara poslodavac kod kojeg se radnik nalazi u radnom odnosu.
- (3) Radnik je odgovoran za štetu koju je prouzrokovao namjerno ili iz krajnje nepažnje.
- (4) Odgovornost za štetu iz st. 2. i 3. ovog člana je solidarna.

Član 137.

Nosilac osiguranja je obavezan da traži naknadu štete od poslodavca i u slučaju ako su invalidnost ili smrt osiguranika nastali zbog toga što nisu bile provedene mjere zaštite i zdravlja na radu, u skladu sa propisima o zaštiti na radu.

Član 138.

- (1) U slučaju kada šteta predstavlja trajno novčano davanje, nosilac osiguranja može tražiti naknadu jednokratnom isplatom u cjelini.
- (2) Iznos iz stava 1. ovog člana obračunava se prema visini novčanog davanja i očekivanom prosječnom vremenu korištenja prava na novčano primanje.

Član 139.

Pri utvrđivanju visine štete ne uzimaju se u obzir iznos uplaćenog doprinosa i penzijski staž osiguranika.

Član 140.

Rokovi zastarjelosti potraživanja naknade štete u slučajevima iz ovog zakona počinju teći od dana kada je u upravnom postupku postalo konačno

rješenje kojim je priznato pravo iz penzijskog i invalidskog osiguranja, odnosno kojim je utvrđena preplata novčanog primanja.

DIO OSMI-NADZOR I KAZNE NE ODREDBE

Član 141.

- (1) Nadzor nad radom nosioca osiguranja vrši Ministarstvo, Federalno ministarstvo pravde i Federalna uprava za inspekcijske poslove, svako u okviru svoje nadležnosti.
- (2) U vršenju inspekcijskog nadzora nadležni inspektor ili drugo ovlašteno lice, za utvrđene nepravilnosti preduzima mjere prema općim ovlaštenjima propisanim zakonom kojim se uređuje odgovarajuća oblast inspekcija.
- (3) Nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donesenih za njegovo sprovođenje u dijelu koji se tiče obaveze evidentiranja, kontrole i naplate doprinosa vrši Porezna uprava Federacije BiH.

Član 142.

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kazniće se za prekršaj:
 - a) poslodavac ako postupa suprotno odredbama ovog zakona,
 - b) osiguranik ako postupa suprotno odredbama ovog zakona,
- (2) Za prekršaj iz stava 1. tačka a) ovog člana, novčanom kaznom od 500 KM do 2.000 KM, kazniće se i odgovorno lice poslodavca.

Član 143.

- (1) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 10.000 KM kazniće se za prekršaj nosilac osiguranja ako:
 - a) nadležnoj inspekciji ili drugom ovlaštenom licu onemogući ostvarivanje uvida u upravno rješavanje, ne dostavi potrebne podatke, spise i obavještenja o pitanjima koja se odnose na upravne stvari koje se rješavaju u upravnom postupku ili ne postupi po nalogima upravne inspekcije,
 - b) Ministarstvu koje vrše nadzor nad primjenom zakona, onemogući uvid u upravno rješavanje, ne dostave potrebne podatke, spise i obavještenja o pitanjima koja se rješavaju u upravnom postupku,
 - c) ne postupi u skladu sa uputom ili zahtjevom Ministarstva.
- (2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana, novčanom kaznom od 500 KM do 2.000 KM kazniće se i odgovorno lice u nosiocu osiguranja.

DIO DEVETI-PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 144.

- (1) Korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, koji su prava ostvarili po propisima koji su primjenjivani do stupanja na snagu ovog zakona, ta prava se obezbjeđuju i dalje, u dostignutom iznosu posljednje isplaćene penzije, odnosno penzije usklađene sa posljednjim koeficijentom prije stupanja na snagu ovog zakona i dalje će se usklađivati sa odredbama ovog zakona.
- (2) Pravo na penziju ostvareno po propisima koji su važili prije stupanja na snagu ovog zakona neće se ponovo određivati po odredbama ovog zakona, osim u slučajevima određenim ovim zakonom.

Član 145.

Penzijski staž, na osnovu koga se ostvaruju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, obuhvata i penzijski staž u skladu sa propisima koji su primjenjivani do stupanja na snagu ovog zakona.

Član 146.

Kada se ne raspolože podacima o penzijskom stažu registriranom u matičnoj evidenciji, penzijski staž utvrdit će se na osnovu slijedeće dokumentacije:

- radne knjižice,
- pravosnažnog rješenja o penzijskom stažu,
- rješenja o prijemu u radni odnos,
- rješenja o rasporedu na radno mjesto i prestanku radnog odnosa,
- obavještenja o plaći i stažu osiguranja,
- prijepisa ličnog kartona o zdravstvenom osiguranju,
- drugih odgovarajućih dokumenata.

Član 147.

Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik muškarac ima pravo na starosnu penziju kad navrši u:

- a) 2016. godini 60 godina života i 35 godina staža osiguranja,
- b) 2017. godini 61 godinu života i 35 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- c) 2018. godini 61 godinu i šest mjeseci života i 36 godina staža osiguranja,
- d) 2019. godini 62 godine i 36 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- e) 2020. godini 62 godine i šest mjeseci života i 37 godina staža osiguranja,

- f) 2021. godini 63 godine i 37 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- g) 2022. godini 63 godine i šest mjeseci života i 38 godina staža osiguranja,
- h) 2023. godini 64 godine života i 38 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- i) 2024. godini 64 godine i šest mjeseci života i 39 godina staža osiguranja.

Član 148.

Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik žena ima pravo na starosnu penziju kad navrši u:

- a) 2016. godini 55 godina života i 35 godina staža osiguranja,
- b) 2017. godini 56 godina života i 35 godina i tri mjeseca staža osiguranja,
- c) 2018. godini 56 godine i šest mjeseci života i 35 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- d) 2019. godini 57 godina i 35 godina i devet mjeseci staža osiguranja,
- e) 2020. godini 57 godina i šest mjeseci života i 36 godina staža osiguranja,
- f) 2021. godini 58 godina i 36 godina i tri mjeseca staža osiguranja,
- g) 2022. godini 58 godina i šest mjeseci života i 36 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- h) 2023. godini 59 godina života i 36 godina i devet mjeseci staža osiguranja,
- i) 2024. godini 59 godina i šest mjeseci života i 37 godina staža osiguranja,
- j) 2025. godini 60 godina života i 37 godina i tri mjeseca staža osiguranja,
- k) 2026. godini 60 godina i šest mjeseci života i 37 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- l) 2027. godini 61 godinu života i 37 godina i devet mjeseci staža osiguranja,
- m) 2028. godini 61 godinu i šest mjeseci života i 38 godina staža osiguranja,
- n) 2029. godini 62 godine života i 38 godina i tri mjeseca staža osiguranja,
- o) 2030. godini 62 godine i šest mjeseci života i 38 godina i šest mjeseci staža osiguranja,
- p) 2031. godini 63 godine života i 38 godina i devet mjeseci staža osiguranja,
- q) 2032. godini 63 godine i šest mjeseci života i 39 godina staža osiguranja,
- r) 2033. godini 64 godine života i 39 godina i tri mjeseca staža osiguranja,

- s) 2034. godini 64 godine i šest mjeseci života i 39 godina i šest mjeseci staža osiguranja.

Član 149.

Izuzetno od člana 40. ovog zakona, osiguranik ima pravo na starosnu penziju i kada navrši 40 godina penzijskog staža i najmanje 62 godine života.

Član 150.

Osigurancima iz čl. 147, 148. i 149. ovog zakona, za svaki mjesec ranijeg odlaska u penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije umanjuje se za 0,333333 %.

Član 151.

Osigurancima iz člana 40. ovog zakona, za svaku godinu kasnijeg odlaska u starosnu penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, iznos ostvarene penzije uvećava se za 2 (dva) %.

Član 152.

- (1) U slučaju smrti korisnika penzije sa prebivalištem u Federaciji BiH i Distriktu Brčko, nasljedniku-članu uže porodice, koje izmiri troškove sahrane pripada naknada pogrebnih troškova u visini prosječne penzije isplaćene u mjesecu prije smrti korisnika penzije.
- (2) Zahtjev za naknadu troškova sahrane podnosi se u roku od tri mjeseca od dana smrti korisnika penzije.
- (3) Postupak i potrebnu dokumentaciju za ostvarivanje naknada iz stava 1. ovog člana, urediće nosilac osiguranja svojim aktom.

Član 153.

U roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona uskladit će se odredbe drugih zakona koji reguliraju pitanja obuhvaćena ovim zakonom sa odredbama ovog zakona.

Član 154.

Nosilac osiguranja će svoje postupanje i opće akte uskladiti sa odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 155.

Federalno ministarstvo finansija će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti Pravilnik iz člana 131. stav 2. ovog zakona.

Član 156.

Do donošenja propisa iz čl. 153., 154. i 155. ovog zakona, primjenjivaće se propisi koji su bili na snazi na dan stupanja na snagu ovog zakona, ako nisu u suprotnosti sa ovim zakonom.

Član 157.

Postupci koji nisu okončani do stupanja na snagu ovog zakona, okončat će se po propisima koji su važili u vrijeme podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Član 158.

Ovaj zakon stupa na snagu 01.01.2016. godine i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 159.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12).

O b r a z l o ž e n j e

Prednacrtu Zakona penzijskom i invalidskom osiguranju

I USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za donošenje ovog Zakona nalazi se u odredbama člana III.2.e), III.3.(3) i člana III.4.j) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, prema kojima su federalna vlast i kantoni nadležni za oblast socijalne politike. Federalna vlast ima pravo utvrđivati politiku i donositi zakone koji se tiču ove nadležnosti, a kantoni su posebno nadležni za provođenje socijalne politike i uspostavu službi socijalne zaštite.

Prema odredbama člana IV. A. 20. (1) d) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine nadležan je za donošenje zakona o vršenju funkcija federalne vlasti.

II NAČELA NA KOJIMA SE ZASNIVA ZAKON

Ovaj Zakon se zasniva na načelima ustavnosti, zakonitosti, uzajamnosti i solidarnosti kojima se osiguranicima obezbjeđuju prava u slučaju starosti i invalidnosti, a u slučaju smrti osiguranika odnosno korisnika penzije pravo se obezbjeđuje članovima njihovih porodica.

III RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA

Strategijom reforme penzijskog sistema u Federaciji BiH, koja usvojena je na Parlamentu Federacije BiH (na Predstavničkom domu 11. i 12. oktobra 2013. godine, a na Domu naroda 06. februara 2014. godine), utvrđeni su novi pravci reforme penzijskog sistema u Federaciji BiH, a na osnovu čega je interresorna Radna grupa za izradu teksta Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, sačinila ovaj tekst Prednacrtu zakona.

Predloženi Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju polazi od smjernica koje su se bazirale na nepovoljnim prognozama socijalne održivosti penzijskog sistema u Federaciji BiH i pokazanim lošim demografskim izgledima. Ukratko, Strategija je procijenila da će se, ako se postojeći penzijski sistem u Federaciji BiH ne reformira, i ako se nastave umjereni ekonomski i demografski trendovi, pad radnosposobnog stanovništva preliti na pad zaposlenih/osiguranika i prihoda od doprinosa, što će se prema postojećem sistemu „koeficijenta“ (tj.

isplati onoliko koliko imaš) nužno odraziti i na buduću visinu relativnih penzija. Ponovljena simulacija sistema bez reforme (bazna ili „status quo“ simulacija) sa novim podacima potvrđuje nalaze iz Strategije.

IV OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH PRAVNIH RJEŠENJA

Čl. 1. do 3. - Ovim odredbama definisano je šta se uređuje ovim zakonom, definisana su značenja pojedinih pojmova koji se koriste u zakonu, a čije značenje nije objašnjeno u samom tekstu ovog zakona ili drugog propisa, te neka od načela na kojima se osiguranicima obavezno osiguravaju prava za slučaj starosti ili invalidnosti, a članovima njihovih porodica prava u slučaju smrti osiguranika, odnosno korisnika penzije.

Čl. 4. do 8. - Ovim odredbama propisana su prava koja se osiguravaju penzijskim i invalidskim osiguranjem, uslovi pod kojima se ostvaruju i koriste, te od čega zavisi obim tih prava.

Odredbom člana 5. zakona propisano je da su prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja neotuđiva, lična i materijalna, te da se ne mogu prenositi na drugoga niti naslijediti. Također, propisana su pitanja zastare, dospelosti, kao i da ista mogu biti predmet izvršenja i obezbjeđenja, u skladu sa zakonom.

Nadalje, propisan je način korištenja i prestanak prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, te pitanja vezana za sam postupak ostvarivanja prava (čl. 6.- 8.).

Član 9. – Ovom odredbom propisano je ko se, u smislu ovog zakona, smatra osiguranikom.

Čl. 10. do 16. – Ovim odredbama propisano je koja se lica smatraju osiguranikom u obaveznom osiguranju, osiguranikom zaposlenikom, te osiguranikom samostalnih djelatnosti.

Također, propisano je šta je osiguranik vjerski službenik, osiguranik poljoprivrednik, kao i da se osiguranikom u obaveznom osiguranju smatra i lice za koje je po propisima iz oblasti nezaposlenosti uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje (Čl.13.-15.).

Odredbom člana 16. propisano je kada se stiče status osiguranika, a kada prestaje.

Čl. 17. i 18. - Ovim odredbama propisano je ko se smatra osiguranikom u obaveznom osiguranju u određenim okolnostima i šta je potrebno za sticanje ovog statusa.

Čl. 19. do 21. – Ovim odredbama propisano je ko se može osigurati na dobrovoljno osiguranje, od kada se obezbjeđuje to osiguranje, kada prestaje, te ko utvrđuje status osiguranika u dobrovoljnom osiguranju.

Član 22. – Ovom odredbom propisano je šta obuhvata penzijski staž na osnovu kojeg se stiču prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član. 23. – Ovom odredbom propisano je da se pod stažom osiguranja podrazumijeva staž osiguranja sa efektivnim trajanjem i staž osiguranja sa uvećanim trajanjem.

Čl. 24. do 29. – Ovim odredbama detaljno je definisano šta se računa u staž osiguranja sa efektivnim trajanjem, te da se u isti računa samo vrijeme za koje je uplaćen doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Jača veza iznosa penzije i doprinosa koja se uvodi bodovnom formulom motivirat će interes osiguranika da im se doprinosi redovno uplaćuju, te demotivirati poslodavce da tu obavezu izbjegavaju bilo neuplatom bilo plaćanjem na crno. Tome treba doprinijeti budući razvoj informacijskog sistema penzijskog i invalidskog osiguranja gdje bi svaki osiguranik imao pristup svojim podacima o stažu i uplatama doprinosa, te mogao adekvatno reagirati u slučaju nepravilnosti. Očekuje se da novi sistem s vremenom potakne naplatu za 3 postotna poena do 2018, te za još 5 postotna poena do 2080.

Član 30. – Ovom odredbom propisano je šta se računa u staž osiguranja sa uvećanim trajanjem, te stepen uvećanja staža osiguranja.

Čl. 31. i 32. – Ovim odredbama propisani su uvjeti koji trebaju biti ispunjeni da bi određeno radno mjesto, odnosno posao moglo biti utvrđeno kao naročito teško, opasno i štetno po zdravlje, kao i koja su radna mjesta, odnosno poslovi na kojima osiguranik poslije navršenih određenih godina života ne može uspješno da obavlja svoju profesionalnu djelatnost, te šta se ovim osiguranicima računa u staž osiguranja sa uvećanim trajanjem.

Čl. 33. do 35. – Ovim odredbama propisano je ko utvrđuje radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, postupak utvrđivanja, evidencije i revizije ovih radnih mjesta.

Čl. 36. do 38. – Ovim odredbama propisano je kojim licima i koji period se u penzijski staž računa kao poseban staž u dvostrukom trajanju.

Također, propisano je da navedeni staž ne čini staž osiguranja, bez obzira da li je unesen u matičnu evidenciju nosioca osiguranje, te da se licima koja su pravosnažnom presudom osuđena zbog krivičnog djela ratnog zločina, poseban staž ne računa u penzijski staž (čl. 37 i 38.).

Član 39. – Ovom odredbom propisana su prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja u skladu sa ovim Zakonom.

Član 40. – Ovom odredbom propisani su uvjeti za ostvarivanje prava na starosnu penziju. Naime, propisano je da pravo na starosnu penziju osiguranik ima kada navrši 65 godina života i najmanje 15 godina staža osiguranja, odnosno najmanje 20 godina penzijskog staža ili kada navrši 40 godina staža osiguranja bez obzira na godine života.

Čl. 41. i 42. – Ovim odredbama propisano je da se osiguraniku koji ima navršen staž osiguranja sa uvećanim trajanjem starosna granica za ostvarivanje prava na starosnu penziju snižava za ukupno uvećanje staža, propisuje se šta predstavlja uvećanje staža, te maksimalno snižavanje starosne granice.

Čl. 43. do 47. – Ovim odredbama propisan je način utvrđivanja visine starosne penzije i to prelaskom na novi sistem utvrđivanja, odnosno uvođenjem bodovne formule za utvrđivanje početne visine penzije.

Obračun penzije bodovnom formulom bazira se na stažu osiguranja i uplaćenim doprinosima. Za svaku godinu staža s plaćenim doprinosom osiguranik stječe bodove proporcionalno uplaćenom—1 bod ako je plaća bila ista kao i prosječna plaća u Federaciji BiH (2 boda ako je bila dvostruko veća od

prosječne, 0.5 boda ako je bila pola prosječne, itd.). U trenutku odlaska u penziju, osiguraniku se iznos penzije utvrđuje na način da se ukupan broj bodova ostvarenih u radnom vijeku množi s vrijednosti boda.

Strategija je odredila da se startna (prva) vrijednost boda treba izračunati na način da prve penzije po bodovnom sistemu ne odstupaju od zadnjih penzija utvrđenih po starom sistemu. Na osnovu podataka Federalnog zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje o penzijama ostvarenima u 2014. i 2015. godini utvrđena je ravnotežna vrijednost boda od 14.3 KM. Primjena jedinstvene vrijednosti boda rezultira u vrlo sličnim iznosima penzije za osobe koje su imale podjednake plaće i duljine staža prije i poslije 1999. godine. Za one koji su sav ili većinu staža ostvarili prije 1999. godine stara je formula podcjenjivala, a za one sa većinom staža poslije 1999. precjenjivala iznose penzija u odnosu na bodovnu formulu. Razlog tome je metodologija primjene postojećeg koeficijenta u određivanju visine penzije u Federaciji BiH poslije 1999. godine u korist staža i doprinosa ostvarenih poslije 1999. godine. Ovim prijedlogom zakona predlaže se postepeno ispravljanje ovakvog pristupa u periodu od 10 godina.

U prvoj bi se godini za staž poslije 1999. godine vrijednost boda korigirala za 64%, a za staž prije 1999. godine za 37.5%. Korekcija bi se kroz godine smanjivala (Čl. 47), da bi se od 2025. godine primjenjivala jedinstvena vrijednost boda bez ikakvih dodatnih korekcija. Na ovaj bi se način izbjegle velike promjene u visini početnih penzije prije i poslije stupanja na snagu ovog zakona. Tabela pokazuje nekoliko primjera osiguranika sa prosječnim plaćama i različitim godinama staža prije i poslije 1999. godine. Vidljivo je da će se penzija za nove osiguranike sa puno staža nakon 1999. godine povećavati sporije od osiguranika s puno staža prije 1999. godine. Za one sa sličnom duljinom staža prije i poslije 1999. godine razlike neće biti. Kao što se iz tabele vidi, krajnji rezultat nakon prijelaznog perioda je potpuno ujednačavanje penzije za iste uvjete staža i uplaćene doprinose.

Tabela: Korektivni faktori bodovne formule u periodu 2016-2025 za osiguranika sa prosječnom plaćom

staž prije 1999	staž poslije 1999	penzija KM godina 1	god 2	god 3	god 4	god 5	god 6	god 7	god 8	god 9	god 10	god 11
20	0	178.8	199.1	220.7	244.3	269.4	296.8	325.8	357.4	390.9	427.3	465.9
25	5	340.7	367.2	395.1	425.3	457.1	491.4	527.6	566.6	607.7	652.1	698.8
20	10	413.3	435.7	459.1	484.0	510.0	537.7	566.5	597.2	629.2	663.3	698.8
15	15	485.8	504.3	523.1	542.8	562.9	583.9	605.4	627.8	650.6	674.5	698.8
3	17	425.5	432.1	438.4	444.1	449.4	454.1	458.0	461.3	463.8	465.4	465.9
korekt faktor prije 1999		0.625	0.663	0.7	0.738	0.775	0.813	0.85	0.888	0.925	0.963	1
korekt faktor poslije 1999		1.64	1.576	1.512	1.448	1.384	1.32	1.256	1.192	1.128	1.064	1

Član 48. do 50. – Ovim odredbama definisani su pojmovi invalidnosti, smanjene radne sposobnosti, gubitka radne sposobnosti, potpune nesposobnosti za privređivanje, povrede na radu, te profesionalen bolesti.

Član 51. - Ovom odredbom propisano je ko utvrđuje Pravilnik o listi profesionalnih bolesti.

Čl. 52. do 57. – Ovim odredbama propisana su prava osiguranika kod kojeg je utvrđena smanjena radna sposobnost, te ko obezbjeđuje ta prava.

Član 58. – Ovom odredbom propisana su prava osiguranika kod kojeg je utvrđena I kategorija invalidnosti.

Član 59. – Ovom odredbom propisano je da kada nosilac osiguranja donosi rješenje o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja za koja je potrebno utvrditi invalidnost i potpunu nesposobnost za privređivanje, isto donosi na osnovu činjenica utvrđenih nalazom, ocjenom i mišljenjem Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja. Takođe, istom odredbom propisno je da nalaz, ocjena i mišljenja Instituta kojim je kod osiguranika utvrđena I kategorija invalidnosti podliježe reviziji.

Član 60. – Ovom odredbom propisano je da se invalidska penzija određuje na isti način kao i starosna, odnosno množenjem ličnih bodova osiguranika i vrijednosti općeg boda na dan ostvarivanja prava.

Uvođenje striktnije procedure i metodologije ocjene preostale radne sposobnosti smanjit će broj novih invalidskih penzija. Kao rezultat očekuje se da udio invalidskih penzija u ukupnom padne sa sadašnjih 23% na 18% u slijedeće tri decenije, te na 11% (koliko danas iznosi u Europskoj uniji) za slijedećih 30-40 godina.

Čl. 61. i 62. – Ovim odredbama propisano je da invalidska penzija za osiguranika koji ima manje od 15 godina staža osiguranja ne može biti manja od iznosa najniže penzije određene u skladu sa ovim zakonom, kao i da se određuje za staž osiguranja od 15 godina, a za osiguranika kog koga je invalidnost prouzrokovana povredom na radu ili profesionalnom bolešću za staž osiguranja od 40 godina.

Član 63. – Ovom odredbom propisan je način utvrđivanja invalidske penzije kada je invalidnost prouzrokovana djelimično povredom na radu ili profesionalnom bolešću, a djelimično povredom van rada ili bolešću.

Čl. 64. do 66. – Ovim odredbama propisan je način utvrđivanja ličnog koeficijenta za osiguranika koji do nastanka invalidnosti ima plate, odnosno osnovice osiguranja samo u kaledarskoj godini u kojoj je invalidnost nastala, za osiguranika koji do nastanka invalidnosti nije ostavrio platu ni za jedan mjesec, te za osiguranika koji je osiguran pod posebnim okolnostima.

Član 67. – Ovom odredbom propisano je pravo na naknadu za fizičku onesposobljenost, uvjeti sticanja, način utvrđivanja i ostvarivanja ovog prava.

Čl. 68 do 77. – Ovim odredbama propisano je pravo na porodičnu penziju, uslovi pod kojima udovica stiče ovo pravo (čl. 70.), udovac (čl. 71), te dijete (čl.73.), kao i način određivanja ovog prava.

Predloženim rješenjima pooštreni su uvjeti za sticanje ovog prava, a radi smanjenja broja porodičnih penzija, te podsticanje potencijalnih korisnika ovih penzija na uključivanje u tržište rada, a što je i jedan od pravaca reforme utvrđenih Strategijom reforme penzijskog sistema u Federaciji BiH.

Čl. 78. do 80. Ovim odredbama propisan je način usklađivanja vrijednosti općeg boda, te penzija. Naime, predviđeno je da se vrijednost općeg boda usklađuje 15. aprila svake godine, počev od 2016. godine, prema procentu promjene prosječne bruto plaće u Federaciji BiH u prethodnoj godini, a penzije

od 1. januara svake godine, počev od 2016. godine, prema troškovima života. Također, propisuje se i mogućnost vanrednog usklađivanja penzija.

U skladu sa Strategijom, predloženo usklađivanje vrijednosti boda sa rastom plaća (čl. 78) održava potpunu proporcionalnost početne vrijednosti penzije sa doprinosima i produktivnosti generacije koja odlazi u penziju. Jednom odobrena penzija doživotno se usklađuje sa troškovima života (čl. 79), dakle njena realna kupovna moć nikada ne pada. Ako su ekonomska kretanja u zemlji povoljna, tj. ostvaruje se rast uz povoljne fiskalne uvjete (čl. 80), može se donijeti odluka o dodatnom usklađivanju iznad troškova života, ali ne više od polovice rasta realnih plaća (tzv. švicarska formula). Ovim se modelom za potrebe usklađivanja napušta dosadašnja upotreba koeficijenta koji se izračunava na temelju prihoda od doprinosa. Premda koeficijent održava penzijski sistem u finansijskoj ravnoteži, na dugi rok ne ispunjava njegove socijalne ciljeve. U uvjetima starenja stanovništva i pogoršavanja demografskih karakteristika penzijskog sistema primjena koeficijenta vodit će eroziji i početnih penzija i onih u isplati.

Predloženo napuštanje sistema koeficijenta i uvođenje redovnog i transparentnog usklađivanja penzija ispravlja taj trend i uvodi najbolju svjetsku praksu i u penzijski sistem u Federaciji BiH.

Član 81. i 82. – Ovim odredbama propisano je kome pripada najniži iznos penzije, uvjeti za ostvarivanje, te iznos najniže penzije. Najniža penzija je socijalna kategorija i zakon predlaže da se je to iznos najniže penzije isplaćen u decembru 2015. godine (čl. 81).

Najniža penzija pripadala bi svima koji ispunjavanju uvjete za penziju, a usklađivala bi se sa troškovima života, kako se na dugi rok njena realna kupovna moć, tj. količina roba i usluga koja se njome može kupiti, ne bi smanjivala.

Član 83. – Ovom odredbom jasno je propisano da se pravo na starosnu i invalidsku penziju obezbjeđuje nakon prestanka osiguranja.

Član 84. – Ovom odredbom propisano je da promjene zdravstvenog stanja korisnika starosne penzije koji zasnuje radni odnos, nakon ostvarivanja prava na penziju, bez obzira na uzrok, ne mogu biti razlog za ponovno određivanje penzije.

Čl. 85. do 88. – Ovim odredbama propisano je pod kojim uvjetima se osiguranicima ne obezbjeđuju prava na osnovu smanjene radne sposobnosti (čl.85.), pravo na prekvalifikaciju ili dokvalifikaciju (čl. 86.), prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti (čl. 87.), te da se osiguraniku u dobrovoljnom osiguranju također ne obezbjeđuju prava na osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti (čl. 88).

Član 89. i 90. – Ovim odredbama propisano je da se pravo na porodičnu penziju obezbjeđuje članu porodice umrlog osiguranika, odnosno korisnika penzije koji nije u obaveznom osiguranju (čl. 89.), te pod kojim uvjetima se ne može ostvariti i koristiti pravo na porodičnu penziju (čl. 90.).

Član 91. – Ovom odredbom propisan je uvjet pod kojim se pravo na porodičnu penziju obezbjeđuje supružniku, kada korisnik starosne ili invalidske penzije zaključi brak sa navršениh 65 godina života.

Član 92. – Ovom odredbom propisano je da se prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja obezbjeđuju i licu koje nema status osiguranika po ovom zakonu, ali je taj status imalo po ranijim propisima i ukoliko ispunjava uvjete za ostvarivanje prava po ovom zakonu.

Član 93. – Ovom odredbom propisano je pravo na penziju povratnicima u Federaciju BiH, kao i uvjeti za njegovo ostvarivanje.

Član 94. i 95. – Ovim odredbama propisano je da se u postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja osigurava dvostepenost rješavanja, te sudska zaštita, kao i obaveza nosioca osiguranja da u postupku ostvarivanja prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja osiguranicima i korisnicima prava pruža stručnu pomoć.

Čl. 96. do 99. – Ovim odredbama propisano je na čiji se zahtjev pokreće postupak za ostvarivanje prava na starosnu penziju (čl. 96.), prava na osnovu invalidnosti (čl. 97), prava na porodičnu penziju (čl. 98.), te postupak za utvrđivanje penzijskog staža (čl. 99).

Član 100. i 101. – Ovim odredbama propisano je da o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i o utvrđivanju penzijskog staža rješava nosilac osiguranja, te je definisana nadležnost nosioca osiguranja u situacijama kada je staž osiguranja ostvaren do ili nakon 30. aprila 1992. godine.

Također, propisano je da o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja rješava nosilac osiguranja i to na osnovu podataka unesenih u matičnu evidenciju čiju tačnost kontroliše nosilac osiguranja a prema propisima o matičnoj evidenciji o osiguranicima i korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 102. – Ovom odredbom propisano je pravo Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja za utvrđivanje invalidnosti osiguranika i nesposobnosti člana porodice, kao i obaveza Instituta da svojim aktima uredi sva pitanja vezana za postupak medicinskog vještačenja.

Čl. 103 do 105. – Ovim odredbama propisano je ko rješava o pravima iz penzijskog i invalidskog osiguranja i o utvrđivanju penzijskog staža u prvom stepenu (čl. 103.), te su definisana pitanja vezana za žalbu na rješenja donesena u prvostepenom, te drugostepenom postupku (čl. 104. i 105.).

Čl. 106. do 108. – Ovim odredbama propisano je od kada se priznaje pravo na starosnu penziju (čl. 106.), pravo na invalidsku penziju (čl. 107.), te pravo na porodičnu penziju (čl. 108.).

Član 109. i 110. – Ovim odredbama propisan je način utvrđivanja porodične penzije kada na istu pravo ostvaruje više članova porodice, te od kada udovica ima pravo na porodičnu penziju kada je dijete osiguranika, odnosno korisnika penzije rođeno 300 dana nakon njegove smrti.

Član 111. – Ovom odredbom propisano je da lice koje ispuni uvjete za ostvarivanje prava na penziju po više osnova, može po vlastitom izboru, koristiti samo jedno od tih prava.

Čl. 112. i 113. – Ovim odredbama propisan je rok za isplatu penzija, te rok zastarijelosti dospelih novčanih primanja proisteklih iz ostvarenog prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Novim zakonom ovaj rok skraćen je sa šest mjeseci koliko je u važećem zakonu, na tri mjeseca, a sve u cilju ubrzanja postupka za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja.

Član 114. – Ovom odredbom propisan je način isplate penzije korisniku u Federaciji BiH, te korisniku u inostranstvo.

Član 115. – Ovom odredbom propisan je rok u kojem je korisnik penzije obavezan nosiocu osiguranja prijaviti svaku promjenu koja može uticati na korištenje, odnosno obim prava. Propisana je također obaveza korisnika penzije kome se ista isplaćuje van granica BiH, da do kraja kalendarske godine, nosiocu osiguranja dostavi potvrdu o životu, kao i da se, ukoliko korisnik penzije ne postupi po odredbama ovog člana, isplata penzije obustavlja.

Član 116. – Ovom odredbom propisano je kada se korisniku penzije isplata iste obustavlja.

Član 117. – Ovom odredbom propisano je da se korisniku starosne ili invalidske penzije koji stekne status osiguranika u obaveznom osiguranju, na njegov zahtjev određuje novi iznos penzije, propisan je način njegovog utvrđivanja, kao i rok od kada se priznaje. Također, propisano je da će se korisnicima starosne penzije kojim je to pravo priznato po propisima koji su važili do stupanja na snagu ovog zakona, naknadno navršeni staž priznati po odredbama ovog zakona.

Čl. 118. do 121. – Ovim odredbama propisane su situacije pod kojim prestaju prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, ko pokreće postpak za prestanak prava, te šta se dešava ukoliko korisnik prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja kome su ta prava prestala ponovo podnese zahtjev za ostvarivanje istih.

Član 122. i 123. – Ovim odredbama propisano je kada udovica/udovac mogu ostavrito pravo na porodičnu penziju u situaciji kada su postojala dva zaključena braka.

Član 124. i 125. – Ovim odredbama propisani su izvori iz kojih se finansiraju prava iz penzijsog i invalidskog osiguranja i rad nosioca osiguranja, te u koje svrhe se ta sredstva koriste (čl.125.).

Čl. 126. do 128. – Ovim odredbama propisano je da će se sva pitanja vezana za doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranja urediti posebnim zakonom, te da će se stopa doprinosa za osiguranika kome se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem uvećavati aktuarski neutralno.

Naime, stope doprinosa koje se po važećim propisima plaćaju za radna mjesta gdje se staž osiguranja računa u uvećanom trajanju su oko tri puta niže od aktuarski pravičnih stopa, što snižava trošak rada za današnje poslodavce, a prebacuje dopunski trošak prijevremenog penzionisanja ovih zanimanja na buduće generacije. U skladu sa općim ciljevima stvaranja jače veze između penzija i uplaćenih doprinosa, kao i osiguranja dugoročne održivosti sistema, zakon predviđa ispravljanje ove neravnoteže i uvođenje aktuarski pravednih/neutralnih stopa doprinosa. Stope doprinosa utvrdit će se izmjenama Zakona o doprinosima.

Čl. 129. do 131. – Ovim odredbama propisano je da Federacija BiH iz Budžeta obezbjeđuje nosiocu osiguranja sredstva za pokriće obaveza nastalih

po osnovu prava ostvarenih po posebnim propisima o povoljnijem penzionisanju, po osnovu posebnog staža za penzije ostvarene po zakonu, te za isplatu penzija vojnim osiguranicima pripadnicima bivše JNA državljanima BiH, kao i rok do kojeg se ova sredstva obezbjeđuju.

Propisano je da se finansijsko poslovanje nosioca osiguranja obavlja preko računa Budžeta Federacije BiH, da je finansijski plan nosioca osiguranja sastavni dio Budžeta Federacije BiH, te da prihode od usluga stručne službe, te subvencija, donacija i drugih izvora u skladu sa zakonom, nosilac osiguranja može koristiti za posebne namjene prema naknadno utvrđenim aktivnostima i/ili projektima uz prethodnu saglasnost ministarstva finansija. Nadalje, propisano je da će se ukoliko prihodi nosioca osiguranja ne pokrivaju rashode za isplatu penzija, u tekućem mjesecu, potrebna razlika sredstava namiriti iz Budžeta Federacije BiH, odnosno drugih izvora koje obezbijedi Federacija BiH, a po zahtjevu nosioca osiguranja, koji će prethodno odobriti Federalno ministarstvo finansija, kao i da će se višak sredstava od doprinosa i drugih izvora prebaciti u Budžet Federacije BiH (čl.130.).

Prema finansijskoj projekciji i očekivanom suficitu, smanjivat će se potreba za transferom sredstava iz budžeta za financiranje penzijskog i invalidskog osiguranja. Ukupan potreban transfer (finansiranje penzija po posebnim propisima i pokriće ukupnog deficita sistema) smanjivat će se sve do kraja 2020-ih i sve do 2030-ih bit će niži od onoga bez reforme.

Shodno navedenom proizlazi da za provođenje reforme penzijskog sistema u Federaciji BiH nisu potrebna dodatna finansijska sredstva iznad prihoda predviđenih prijedlogom zakona – doprinosa za penzijsko osiguranje i obaveznih transfera po osnovi posebnih propisa.

Čl. 132. do 140. – Ovim odredbama propisan je postupak naknade štete nosiocu osiguranja, kao i rok zastare potraživanja štete.

Čl. 141. do 143. – Ovim odredbama propisano je ko vrši nadzor nad radom nosioca osiguranja (čl.141.), te iznosi novčanih kazni za prekršaj nosioca osiguranja (čl.142. i 143.).

Član 144. – Ovom odredbom propisano je da se dostignuti nivo penzija neće dirati, odnosno da će se korisnicima prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja koji su ta prava ostvarili po propisima koji su se primjenjivali do stupanja na snagu ovog zakona, ista obezbjeđivati u dostignutom nivou, kao i da će se ta prava usklađivati sa odredbama ovog zakona, tj. sa troškovima života.

Član 145. i 146. – Ovim odredbama propisano je da penzijski staž obuhvata i onaj ostvaren po propisima koji su se primjenjivali do stupanja na snagu ovog zakona (čl.145.). Također, propisana je dokumentacija na osnovu koje se utvrđuje penzijski staž u situacijama kada se ne raspolaže podacima o penzijskom stažu registriranom u matičnoj evidenciji (čl.146.).

Čl. 147. do 150. – Ovim odredbama propisan je prelazni period u kojem osiguranik muškarac/žena mogu ostvariti pravo na starosnu penziju i prije uvjeta propisanih ovim zakonom (čl.147. i 148.). Propisano je također da osiguranik ima pravo na starosnu penziju i kada navršši 40 godina penzijskog staža i najmanje 62 godine života (čl.149.), te penal za svaki mjesec ranijeg odlaska u penziju u odnosi na propisanih 65 godina života u iznosu od 0,333333% iznosa ostvarene

penzije (čl.150.). Predviđeno je postepeno povećavanje godina starosti i paralelno sa tim godina staža osiguranja, a s ciljem smanjenja broja prijevremenih penzija.

Mogućnost prijevremenog ostvarivanja prava na starosnu penziju uz pravedan odbitak uvedena je umjesto prethodno predviđenog ukidanja prijevremenog penzionisanja u 2015. godini. Iako će radi toga smanjenje broja novopenzionisanih biti nešto manje od predviđenog, ova blaža verzija prijevremenog penzioniranja bolje odražava trenutno stanje na tržištu rada i ne stavlja prve slijedeće generacije penzionera u znatno nepovoljniji položaj, kao što bi to činilo radikalno ukidanje prijevremene penzije.

Član 151. – Ovom odredbom propisan je stimulans od 2% za svaku godinu kasnijeg odlaska u starosnu penziju u odnosu na propisanih 65 godina života, a u cilju motivisanja osiguranika na duži ostanak na tržištu rada.

Član 152. – Ovom odredbom propisana je naknada troškova sahrane nasljedniku-članu uže porodice koji iste izmiri i to u iznosu prosječne penzije isplaćene u mjesecu prije smrti korisnika penzije, kao i rok za podnošenje zahtjeva.

Čl. 153. do 156. – Ovim odredbama propisan je rok od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona za usklađivanje propisa kojima se reguliraju pitanja obuhvaćena ovim zakonom sa odredbama ovog zakona, te za usklađivanje postupanja i općih akata nosioca osiguranja. Propisano je također da će Federalno ministarstvo finansija u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti Pravilnik kojim se uređuje način obračuna i utvrđivanja visine obaveza nastalih po osnovu prava ostvarenih po propisima o povoljnijem penzionisanju, kao i po osnovu posebnog staža i to za penzije ostvarene po zakonu (čl. 155.), te da će se do donošenja ovih propisa primjenjivati propisi koji su bili na snazi na dan stupanja na snagu ovog zakona, pod uvjetom da nisu u suprotnosti sa ovim zakonom (čl. 156.).

Član 157. – Ovom odredbom propisano je da će se postupci koji nisu okončani do stupanja na snagu ovog zakona okončati po propisima koji su važili u vrijeme podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava.

Čl. 158. i 159. – Ovim odredbama propisano je da ovaj zakon stupa na snagu 01.01.2016. godine, te da stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/98, 49/00, 32/01, 73/05, 59/06, 4/09 i 55/12).

V FINANSIJSKA SREDSTVA

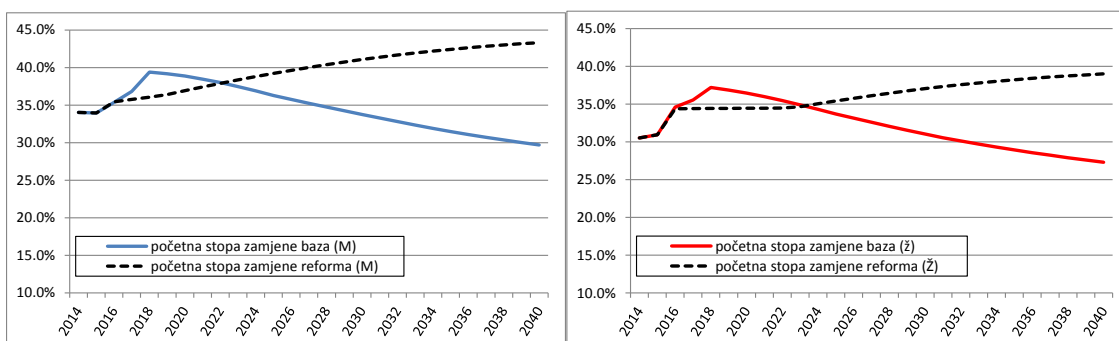
Za provođenje penzijske reforme u Federaciji BiH nisu potrebna dodatna finansijska sredstva iznad prihoda predviđenih prijedlogom zakona – doprinosa za penzijsko osiguranje i obaveznih transfera po osnovi posebnih propisa. **Ova tvrdnja direktno, između ostalog, zavisi i od vrijednosti boda moguće da izračuni pokažu da se vrijednost boda mora smanjiti sa 14,30 koliko je u ovoj radnoj verziji na nižu vrijednost.**

Makroekonomske pretpostavke korištene u dugoročnim projekcijama su umjerene - ni optimistične niti pesimistične. Realna stopa rasta BDP-a od 2016-

2080 procijenjena na 3%, realna stopa rasta prosječne plaće na oko 3.4% prosječno za isti period, a stopa inflacije (mjerena indeksom cijena na malo) na 2.2%.

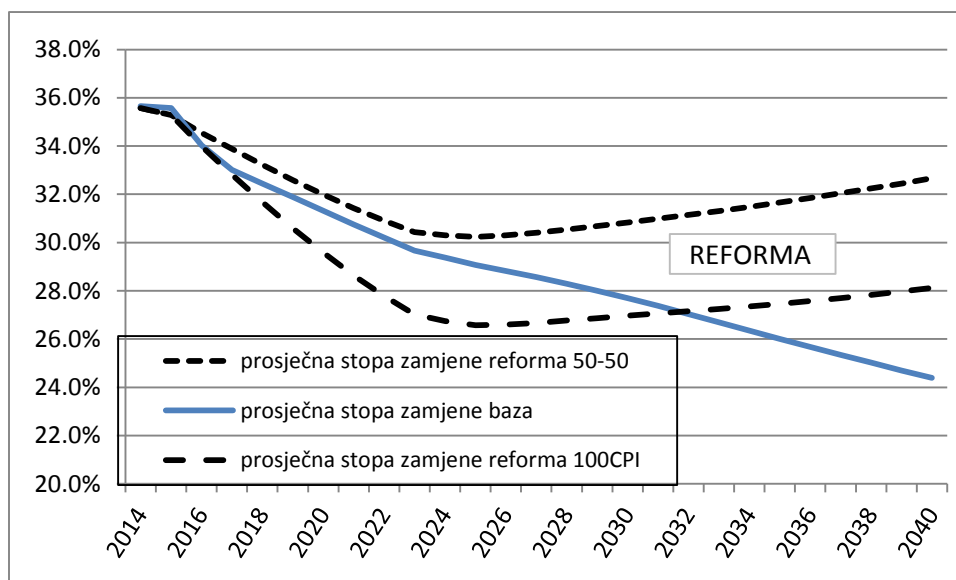
Procijenjeni efekti reformskog paketa su:

- Stabilan i rastući početni nivo penzija budućih generacija penzionera:

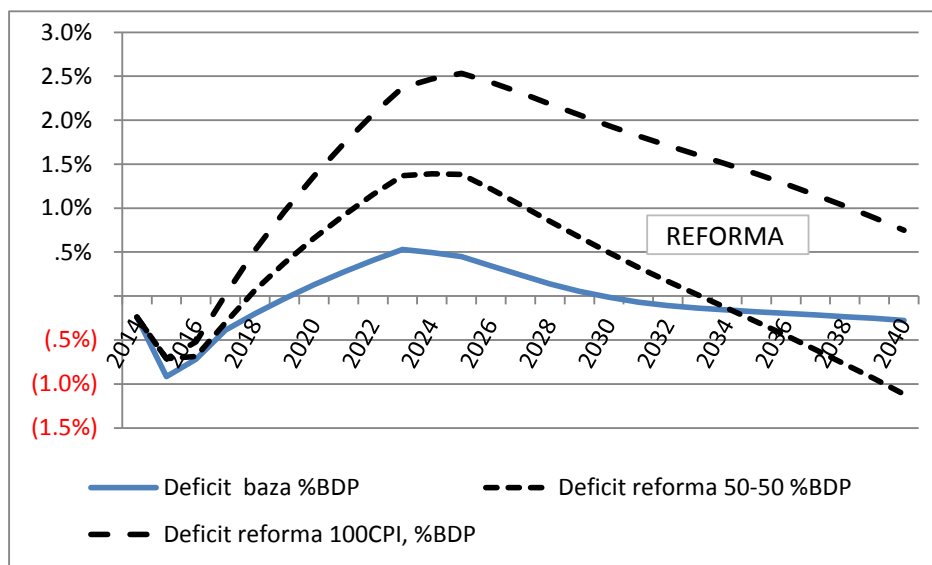
Stabilnost početne stope zamjene proizlazi iz valorizacije vrijednosti boda sa stopom rasta plaća. Za isti staž svaka slijedeća generacija ima istu ili višu startnu relativnu mirovinu u odnosu na plaću.

- Viši (kod 50-50 indeksacije) i dugoročno stabilan nivo prosječnih penzija u zemlji za sve kategorije penzionera:

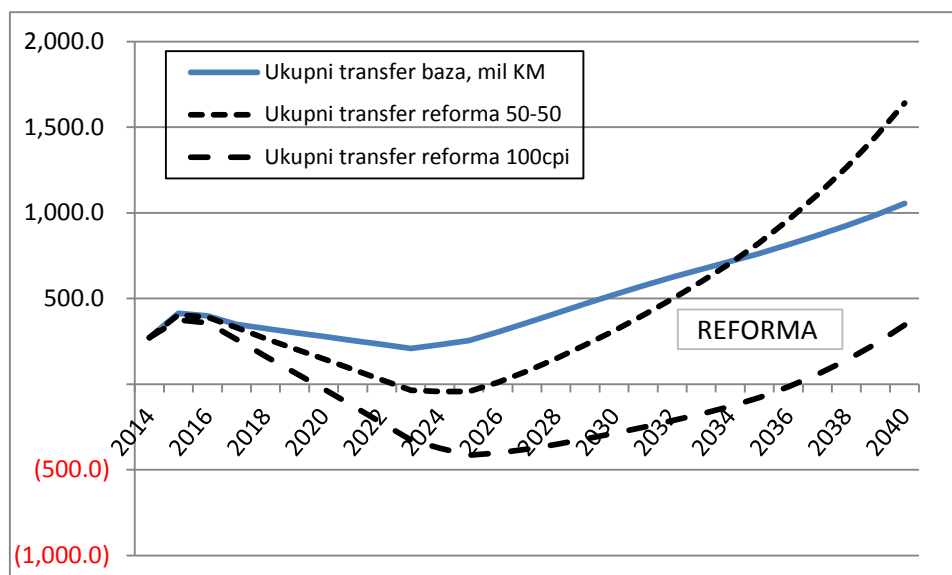
Viši nivo prosječne penzije rezultat je novog sistema valorizacije i usklađivanja penzija, te duljeg efektivnog boravka u svijetu rada.

- Povoljnija finansijska slika u slijedećih 20 godina

Bez obzira na ukidanje koeficijenta, očekuje se da reformski paket rezultira u poboljšanoj finansijskoj slici do 2030-40. godine čak i uz stabilnije i izdašnije penzije. Uz očekivanu dinamiku prihoda i parametre bodovne formule, očekuje se ne samo pokriće svih penzijskih troškova već i višak između 1% i 2% BDPa. Ako se makroekonomska prognoza ostvari, suficit će se moći iskoristiti za smanjenje fiskalnog opterećenja rada (smanjenje doprinosa) i/ili financiranje daljnjih reformi u penzijskom sistemu kao što je uvođenje dodatnog kapitaliziranog osiguranja.

- Smanjena potreba za sufinansiranjem penzijskih rashoda iz budžeta

U skladu sa finansijskom projekcijom i očekivanom suficitu, ukoliko ne bude daljeg uvođenja u pravo ili proširivanja obima prava, moguće je da će se smanjivati potreba za transferom sredstava iz budžeta za financiranje penzijskog i invalidskog osiguranja.